

---

# IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

---

*A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.*

---

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

---

**Tartalom:** Könyveink engedélyezése. — Új miniszteri rendelet. — A tanév elején. Irta *Lantos Simon*. — A németországi zsidó tanítóegyesületek. Irta *Pintér Zsigmond*. — Tárca: A kassai körülés és a tátrai kirándulás. Irta *Weisz J. Lipót*. — Egyesületi élet. — Nekrológ: Bonyhádi Miksa. Irta *Klein Gyula*. — Könyvismertetések. — Zsidó iskolai értesítők. Ismerteti *Hoffmann Mór*. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

---

## Könyveink engedélyezése.

Egyesületünk fontos céljai között egyike a legfontosabbnak az, hogy a zsidó felekezeti iskolákat jó tankönyvekkel lássa el. Már közel három évtizede, hogy egyesületünk e céljának megvalósítására kiadta imakönyvét és fordított bibliáját. Azóta 31 különféle tankönyv jelent meg egyesületünk kiadásában, melyek csakhamar elterjedtek a zsidó iskolákban, s melyek a zsidó tanítóság kezében megbecsülhetetlen eszközcivé lettek a vallásos és hazafias nevelésnek. Tankönyveink mindenkor osztatlan elismerést vívtak ki maguknak nemcsak a zsidó tanítóság körében, hanem az ország tekintélyes szakembereinél és számottevő pedagógusainál is. Nem egy könyvünk valósággal úttörő volt, utánpótlást talált, s az azokban lefektetett elveket és a bennük érvényre jutó rendszert pedig a tudományos pedagógia a leghelyesebbeknek, a legcélravezetőbbeknek hirdette. Csak 25 évvel ezelőtt először kiadott olvasókönyvünkre utalunk, melyet azóta több ízben mintául használtak és melynek rendszerét, beosztását és feldolgozását átvette az új Tantervhez kiadott miniszteri Utasítás.

Tankönyveinket mind ez ideig egyesületünk vezetősége kiadásuk előtt szakférfiak által bíraltatta meg és új kiadásaikban folyton javította és tökéletesítette, de hatósági engedélyezésre sohasem törekedtünk. Megelégedtünk avval, hogy a felsőbb tanhatóságok minden alkalommal dicsérőleg nyilatkoztak felőlük. Midőn 1896-ban *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter a tankönyvek engedélyezését szabályzatban rendezte, mi nem kértük a miniszteri engedélyezést, mert a szabályzat a felekezeti iskolák tankönyveinek engedélyezését a felekezeti főhatóságokra bizza, ilyent pedig felekezetünk szervezetlensége miatt nem ismer. Ez eljárásunk az azóta lefolyt 10 évben szokásjoggá fejlődött és a felsőbb tanhatóság ezt hallgatólag, mintegy helyesnek ismerte el.

E télen történt, hogy Somogymegye királyi tanfelügyelője egy iskola-

látogatás alkalmából fennakadt azon, hogy ez iskolában használt kiadványaink ninesenek engedélyezve, holott Magyarországon mindenrendü tankönyv valamely hatóság által approbálva van. Jelentést tett erről a miniszteriumban és ott az ügy megvizsgálása nélkül arra az álláspontra akartak helyezkedni, hogy könyveinket az approbáció rendes útjára tereljük.

Midőn erről tudomást szereztünk, előterjesztéssel éltünk a közokt. miniszteriumhoz, melyben kifejtettük, hogy ez intézkedés mily sérelmes volna, mennyire indokolatlan felekezetünkkel és egyesületünkkel szemben és az mily nagy anyagi áldozatot követelne tőlünk. Minden egyes könyv engedélyezése t. i. körülbelül 80—90 korona költséggel járna.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium előterjesztésünk alapján újra és most behatóan foglalkozott ez ügygel, elismerte egyesületünk kulturális és jótékonyági működését, de egyúttal arra az álláspontra helyezkedett, hogy minthogy felekezeti főhatóságunk nincs, mely a könyveinket approbálná, erre a miniszter illetékes.

Ki is adta tehát összes kiadványainkat rövid úton dr. *Bánóczy* Józsefnek, az izr. tanítóképzőintézet igazgatójának, ki e fáradságos és nagy munkát teljesen díjtalanul végezte.

Dr. *Bánóczy* József könyveinkről a miniszterium által hozzánk áttett birálatában nagy dicsérettel szól, kifogástalan, kitünő mintakönyveknek mondja azokat. Kifogásai főleg a könyvek külső kiállítására vonatkoznak, a papirosra, kötésre és nyomásra, mely kifogásokat tagtársaink is emlegették már, minek folytán a közp. választmány gondoskodott róla, hogy könyveink új kiadásai e tekintetből is kifogástalanok legyenek.

Dr. *Bánóczy* József birálata alapján aztán a miniszterium egy hozzánk intézett 30743. sz. 1906. július 22-én kelt leiratban, melyet az összes tanfelügyelőségeknek is megküldött, valamennyi kiadványainkat *izr. felekezeti iskolák számára engedélyezte*, egyszersmind elengedte egyesületünk kulturális és jótékony működésére való tekintettel az összes díjakat.

Ezzel a rendelettel a miniszterium az ügyet egyelőre elintézte, még pedig egyesületünk szempontjából igen méltányosan. Mert így kiadványaink ma az egyedül engedélyezett *izr. felekezeti iskolák számára*, melyek még jelenlegi alakjukban is kitünően használhatók az új Tanterv és Utasítások érvénybe lépte után is.

Más kérdés az, hogy az elintézés e módja, mely egy régi szokásjoggal — mint azt fentebb kifejtettük — nem számol, felekezetünk szempontjából nem kifogásolható-e, annál is inkább, minthogy a miniszter így tisztán hittani és egyedül vallásos célokat szolgáló tankönyvek engedélyezésére is illetékesnek mondta magát.

Egyesületünk vezetősége ez ügyet elintézésével együtt újra a közp. választmány elé fogja terjeszteni, mely bizonyára a miniszterium döntését e szempontból is beható tanácskozás tárgyává fogja tenni és majd talál utat és módot, hogy a tárgyilagos és méltányos elintézésen felül a felekezeti autonómia szempontja is kellőleg érvényesüljön.

## Uj miniszteri rendelet.

A zsidó iskolaügy egyik nagy baja volt mindig, hogy hitközségeink előjáróságai az iskolaügyekben intézkedő tanügyi törvényeket és az azokon alapuló miniszteri rendeleteket vagy nem ismerték, vagy nem akarták figyelembe venni. A legtöbb esetben, midőn a tanítóknak hitközségük előjáróságával baja támadt, ennek kútforrása ebben volt keresendő.

Másrésről pedig hitközségeink midőn alapszabályaikat megalkották, nem tartották szükségesnek, hogy azokba a tanügyre vonatkozó törvényesen fennálló rendelkezéseket vegyék fel, sőt sokszor ezekkel éppen ellenkező rendelkezéseket iktattak be. A miniszteriumban pedig, midőn a benyújtott alapszabályokat revideálták, ezt, sajnos, oly kevés akribiával tették, hogy sokszor ilyen törvényellenes paragrafusokat tartalmazó alapszabályokat is jóváhagytak.

De még több vizátság volt található a fiókhitközségek és imaházi egyesületek szabályzataiban, hiszen ezeket csak a közigazgatási bizottsághoz kellett beterjeszteni.

Igy történhetett meg, hogy az előjáróságok vagy iskolaszékek sokszor törvénytelen határozatokat hoztak, nem egyszer a tanítók kárára és a tanító nem tehetett semmit, mert az előjáróság a jóváhagyott alapszabályokra hivatkozott. Legtöbbször azután az ilyen ügyek a miniszteriumhoz kerültek végső döntés céljából.

*Apponyi* Albert miniszter rendet akarván teremteni, rendeletet bocsátott ki, melyet a két irodának, az összes megyei közigazgatási bizottságoknak és kir. tanfelügyelőségeknek küldött meg. E rendeletben összefoglalja mindazon törvényes rendelkezéseket, miniszteri rendeleteket és utasításokat, melyek az iskolára vonatkoznak és melyek az iskolaszékek szervezetét és hatáskörét állapítják meg. Elrendeli egyszersmind, hogy a hitközségek előjáróságai e rendelkezéseket a hitközségek alapszabályaiba vegyék fel.

Minthogy e rendelet egyszersmind a tanítók erre vonatkozó törvényesen biztosított jogait is pontosan körülírja, ezenkívül pedig minden tanítónak ismernie kell az iskolaszék kompetenciáját, melynek ő is az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 117. paragrafusa értelmében rendes, tanácskozási és szavazati joggal bíró tagja, e fontos rendeletet teljes szövegében hozzuk:

### *N m. kir. vallás- és közokt. minisztertől.*

57121. szám.

*Az izr. országos irodának és a magyarországi autonom orth. izr. hitfelekezet irodájának.*

„Ismételten tapasztaltam, hogy az izr. anyahitközségeknek jóváhagyás végett hozzám benyújtott alapszabályai, valamint az izr. fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek a fennálló gyakorlat értelmében a törvényhatóságokhoz benyújtott alapszabályai a tanügyi vonatkozású részeikben nélkülözik a törvényekben, rendeletekben vagy egyéb jogszabályokban megszabott kimerítő intézkedéseket, vagy az alapszabályoknak vonatkozó rendelkezései sok esetben a törvényekkel, rendeletekkel és a törvényes gyakorlattal nincsenek összhangzásban.

Módot akarván tehát nyújtani arra, hogy az izr. anyahitközségek esetleg hiányos, illetve a törvényes rendelkezésekkel ellenkező szövegezésű alapszabályainak ismételt helyesbítése által az alapszabályoknak általam leendő jóváhagyása késedelmet ne szenvedjen, valamint hogy megakadályozandó az, hogy a jóváhagyást nem igénylő izr. fiókhitközségi és imaházi egyesületi alapszabályok ugyancsak ilyen rendelkezéseket ne tartalmazzanak, elrendelem, hogy a szóbanforgó alapszabályokba, ha azok az iskolaügyről rendelkeznek az izr. anyahitközség, fiókhitközség és imaházi egyesület saját jól felfogott érdekében az alábbiakkal azonos rendelkezésű intézkedések vétessenek fel:

#### *Az iskolaszék teendői általában:*

a) Az iskolaszék felügyel az iskola belső ügyeire, jelesül a rendtartás, a tanítás módszere és iránya, a tanulók testi és szellemi épségben maradása és a fegyelem fentartása tekintetéből; felügyel továbbá a hitoktatásra, úgy a hitközségi iskolában, valamint az izr. tanulók által látogatott nép-, polgári- és középiskolákban.

b) Megállapítja a hitközségi tanítók létszámát és javaslatot tesz új állások szervezése, esetleg beszüntetése, valamint a tanítók javadalmazása iránt.

c) Választja a tanítót.

d) Meghatározza minden egyes tanítóra nézve azon osztályt, melyet a jövő tanévben vezetni fog.

e) A hitközségi tanulók beiratásánál az iskolaszék is képviselve van egy tagja által.

f) Megállapítja a tanítótestület meghallgatása után a használandó tan- és kézi könyveket és beszerezteteti a szükséges taneszközöket.

g) Megrendeli a tanítótestület meghallgatása után az ifjusági és tanítókönyvtár gyarapítására való könyveket.

h) Tárgyalja és végleg megállapítja a tantestület előterjesztése alapján a tantervet és órarendet és ellenőrzi annak pontos végrehajtását.

i) Intézkedik a tiz havi szorgalmi idő kezdete és befejezése, valamint az évközben tartandó szünnapok iránt.

j) Alkalmazza az iskolamulasztók irányában a törvényes rendelkezést.

k) Jelen van a tanfelügyelő iskolalátogatásánál és felmutatja a bevett könyveket és órarendet.

l) Gondoskodik, hogy az iskolát hetenként egy-egy tagja meglátogassa.

m) A tanulók szülei, vagy gondviselői és a tanítók közt fennforgó panaszokban elsőfokulag jár el.

n) Fegyelmet gyakorol a tanítók személye fölött és azokat mulasztásaik, hanyagságaik, vagy kihágásaikra szóval, vagy írásban figyelmezteti. Ha ezzel célt nem érne, jelentést tesz a közíg. bizottsághoz.

o) Meghatározza a tanév végén tartandó záróvizsga idejét, a vizsgát kirendelt tagjai által vezeti, meghatározza a jutalomdíjak minőségét és mennyiségét és a tantestület részéről jutalmazásra ajánlott tanulóknak a jutalom tárgyakat kiadja.

p) Kiadja évi jelentését a tanintézet összes viszonyairól.

r) Szükség esetén intézkedik a tanítók helyettesítése iránt, az egy hónapnál hosszabb időre terjedő helyettesítést azonban az előljárásnak bejelenti.

s) Javaslatot tesz a tandíj megállapítása iránt a közgyűlésnek.

t) Megállapítja a tandíjmentességet.

u) Az iskolaszéknek határozatai ellen a közgyűléshez lehet felebbezni, kivéven a tanító választási és fegyelmi ügyeket, melyeknél a közíg. bizottság a felebbviteli forum.

### „ Az iskolaszék szervezete.

Az iskolaszék hét tagból áll, kiket a hitközségi közgyűlés választ.

A főrabbi, a hitközségi elnök és az igazgató-tanító hivatalból tagjai.

Az iskolaszék saját kebeléből választ titkos szavazás útján elnököt, alelnököt és jegyzőt.

Mindezekről az irodát oly felhívással értesítem, gondoskodjék, hogy az izr. anyahitközségeknek, fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek jövőben alkotandó alapszabályai ezzel ellenkező rendelkezéseket ne tartalmazzanak.

Az izr. fiókhitközségek és imaházi egyesületek alapszabályainak egy-egy példánya a törvényhatósági levéltárban fog őriztetni.

Budapest, 1906. július hó 13-án.

*Apponyi.*

Amint a rendelet szövegéből láthatjuk, az iskolaszékekre vonatkozó összes törvényes intézkedések fel vannak véve, kivéve azt az intézkedést, melynek értelmében az iskolaszéknek hivatalból tagja a népiskola tanítója, vagy ha egy községben több iskola, vagy több tanítós iskola van, a tanítók száma szerint a tanítóságnak egy vagy több választott képviselője rendes tagja az iskolaszéknek.

Igy intézkedik már az 1868. népoktatási törvény 117. paragrafusában, ezt újólág rendeli az 1876. évi XXVIII., a népiskolai hatóságokról szóló t.-c. és az ahhoz 1876. szept. 2-án kiadott miniszteri rendelet és a hozzátartozó utasítás. Méltán feltűnhetett, hogy a fent közölt rendeletben e törvényes intézkedés nem foglaltatik benne, bár ezáltal e törvény biztosította jog nem veszít erejéből. Ez másként nem lehet, minthogy itt a miniszteriumban a rendelet kibocsátásánál valami tévedés történt.

Annál inkább van okunk ezt hinni, mert a miniszterium sugalmazta könyomatos is úgy közölte a megjelenő rendelet tartalmi kivonatát, mintha a tanítók képviseltetéséről szóló intézkedés is benne volna. Kérdést intéztünk ez irányban a miniszteriumban, de a referens szabadsága miatt felvilágosítást még nem kaphattunk. Majd legközelebb az adott fölvilágosítást is közölni fogjuk olvasóinkkal.

### A tanév elején.

Újult és pihent erővel fogunk ismét a munkához. Már t. i. azok, kiknek anyagi helyzete olyan kedvező, hogy a szünidőt pihenésre és nem privát tanításra fordíthatták. De vajjon hányan vannak közöttünk, kik ezt teheték? Bizony édeskevesen. Anyagi helyzetünk oly mostoha, hogy egész éven át csak kuncorogva éldegélünk. Napról-napra reménykedve és türve a nyomort és nélkülözést.

Pedig pályánk ideális. Az ideális lelkesedés a fő a nevelés és oktatás terén. Tudja ezt a társadalom, az állam, de azért egyik sem siet segítségére a tanítóságnak, hogy megszabadítsa az anyagi gondok terhétől és módot nyújtson neki arra: hogy ideális lelkesedéssel munkálkodva, ideális ifjúságot neveljen, kik majd az élet ezer és ezer viharja közt is megállják helyüket és ne csak önmagukért, hanem a közért, a hazáért és az emberiség összességéért munkálkodjanak.

Különös nehéz és terhes feladat vár e téren a zsidó iskolára. Reális korunk, különösen mióta a megélhetés nehéz gondja megnégyszeresedett, a

zsidóság szívéből a vallásosságot lassan-lassan kiöli, mert a napi kenyérért való küzdelem nem juttat annyi időt, hogy vallási kötelességének a család-apa csak részben is megfelelhessen. S mikor az ifjú gyermek csak azt látja, hogy a vallás csak holmi külső máz, amit megtartani épenséggel nem kell és mikor naponkint csak a kenyérkeresetről hall és az élet küzdelméről, szíve elfásul és a Gondviselésbe vetett bizadalma megszűnik.

Ép e bajok orvoslása az iskola első feladata. Nem elégedhetünk meg azzal, hogy vallásunkat és ennek nemes és fenkölt intencióit megismertetjük a gyermekkel, hanem oda kell hatnunk, hogy mindazt, amit a szülői ház elmulaszt, azt pótoljuk, s a vallást és hitet oly intenzívvé tegyük, hogy a gyermek, mikor ifjúvá serdült is, állhatatosan megmaradjon az atyai hiten és ne üzérkedjen azzal úgy, mint ócska ruhával, s ne szégyenítse meg az őseit azzal, hogy egy kis kényelmesebb megélhetésért, mindent oda lök annak, ki azt megakarja venni.

Nagyobb gondot kell fordítanunk a hitélet ápolására, fel kell ébresztenünk a zsidó önértéket, hogy leszokjon a zsidó ifjúság arról a hibáról, amiben most leledzik.

A zsidó iskolát nem vádolhatja senki sem mulasztással, hogy nem törekedett volna eddig is ezen cél felé. S hogy eddig célt nem ért, nem az ő hibája, hanem egyedül az: hogy magára van hagyatva.

A vallásos nevelés intenzívebbé tétele után következik a reális oktatásnak más mederbe terelése. Nem mondhatjuk itt sem, hogy a zsidó iskola mulasztást követett el. Hisz a zsidó iskolák mindenkor megállják a versenyt más iskolákkal szemben is. Csak annyiban kell itt változtatnunk, hogy míg eddig a zsidó népiskola majdnem kizárólag előkészítője volt a középiskolának; tanítványainak legnagyobb százaléka ide is özönlött, most át kell alakulni annyiban, hogy nemcsak kizárólagosan a tudományos pálya előkészítője, hanem a földmivelés, kertészet és iparos pályákra készítse elő a tanulóit.

A tudományos pályák előzőlése nem célja a zsidóságnak, különösen most már nem, mikor azt látjuk, hogy a legnagyobb tehetségek is csak ritkán érvényesülhetnek keresztvív nélkül, míg sokan, kikben meg van az őszinteség, az önérték, hogy nem hazudnak és nem esküdnek hamisan arra, amit sohasem hittek: azok kénytelenek mint proletárok tengődni és nem érvényesíthetik tehetségüket. A tudományos pálya helyett inkább megfelel a földmivelés és az iparos pálya, és ép azért elodázhatatlan az: hogy a zsidóiskola az új tanterv nyomán haladva, a szlőjdöt, a kertészetet és a gazdasági ismereteket is fölvegye és ezzel egyengesse az utat egy jobb és boldogabb kor megteremtéséhez.

Jól tudjuk, hogy mi zsidó tanítók „Földnélküli János“-ok vagyunk, de szívós akarattal és kellő ügybuzgalom mellett még is sokat tehetünk.

Az új tanév legyen kezdete az új iránynak, keressük a módot arra, hogy a zsidó népet visszavezessük eredeti régi foglalkozásához: a földmiveléshez. S ha ez sikerül — és sikerülni fog is — akkor nem hangzik majd az a vád, hogy a zsidó improduktív munkát végez és csak a „handli“-zásra alkalmas; megszűnik az is, hogy a zsidókat a gimnáziumokból lehetőleg kiszorítják, mert ifjaink nem özönlének oda, hanem csakis azok, kiknek erős akaratuk és tehetségük van a tanuláshoz.

Agitáljunk a hitközségeknél, a szülőknél a cél megvalósításáért és világosítsuk fel a szülőket, hogy az, aki gyermekének boldogságát óhajtja, az ne kényszerítse gyermekét, ha arra nem alkalmas, a tudományos pályára, hanem képeztesse ki iparosnak, kereskedőnek vagy földművesnek, mert csak így lesz független emberré, kinek nem kell protekcióért könyörögni és hasznára lesz a hazának és felekezetének is.

Ez az új tanév legnagyobb feladata!  
Dunaföldvár.

*Lantos Simon.*

## A németországi zsidó tanítóegyesületek.

Egyesületünk vezetősége mindenkor és mindenben arra törekszik, hogy a magyar zsidó tanítóság a társadalomban az őt megillető elismerést, tiszteletet elnyerhesse. Igyekszik a zsidó tanítóság munkáját, fáradozását feltárni, a nagy közönség előtt bemutatni, hogy érte a közmegebecsülést, a köszönetet tanítóink számára kivívhatta. Nem hivalkodás, üres dicsénekek hirdetik a tanítók összességének munkálkodását, hazafiui lelkesedéstől áthatott működését, hanem a legmagasabb helyről és a magas kormány részéről annyiszor és annyiszor megnyilatkozott buzdító elismerés. Minden egyes, lelkes tagja a zsidó tanítóságnak büszke, önérzetes öntudattal vehette ki ebből részét. De mennyivel inkább illetheti dicséret a zsidó tanítóság egyetemét, összességét. Bátran kimondhatjuk, hogy az Orsz. Izr. Tanítóegyesület ez irányban, ily értelemben, feladatának tudatában a legelső helyen áll. Ha nem is mutatok reá, egyesületünk intézményeire, ezeknek céljaira, a sokféle humanus intézkedéseire, a kartársi szeretet, összetartozóság érzetének igen számos megnyilvánulására, mik egyesületünk életében olyannyira előtérbe lépnek, hisz ezeket mindenki ismeri, csak párhuzamot vonok a németországi hasonló egyesületekben kialakult véleményekkel, az ott valóságra vált eredményekkel: láthatjuk csak, mennyivel hathatósabban istápoljuk érdekeinket, visszük előbbre erkölcsi és anyagi céljainkat a mi egyesületünkben. Tudtuk ugyan mi ezt már ezelőtt is! De bizonyosságot, tiszta képet nyerhetünk leginkább akkor, ha egymás mellé állítjuk a két összehasonlítandó egyesületet.

Magyarország zsidó tanítói egyek. Elválasztó falként állhat ugyan a felekezeti iskolákat fentartó hitközségek között ezeknek pártállása: vajjon orthodox, avagy neolog, vagy bár statusquo: legyen a tanító akár állami, akár községi- vagy talán magániskola alkalmazottja: a szellem egységes, az összetartás fehér szallagja köti őket egymáshoz. Egyéni vallásos érzület, az Isten imadásának külső formáiban feltűnő eltérés, politikai meggyőződés nem gátló ok, hogy minden zsidó tanító (legyen bár tagja vagy ne legyen tagja egyesületünknek), ne érezné; ne tudná, ne vallaná a zsidó tanítók együttességét, a zsidó tanítóság egységességét: ne hirdetné az összműködés egyedül célravezető szükségességét. Nem kell bizonyíték! Hisz az a néhány száz zsidó tanító, ki nem tagja egyesületünknek, nem keresi-e fel egyes bajos dolgában?

Németországban nem így van ez! Athidalhatlan ür választja el az orth. és neolog párt tanítóit egymástól. Fanatikus képzelgés vesz rajtuk erőt, hogy meggyőződésük ereje veszt mindkét részről, ha ez egyesülésben keresnének erkölcsi és anyagi érdekeiknek biztosabb alapot. Külön-külön akarnak egyesületet teremteni. A széthúzás, visszavonás nem is két, de igen-igen sok kis táborocskába szakítja őket. Majd minden államocskában külön tanítói egyesülés szándéka észlelhető. De nem a territorialis külön érdek választja el őket, hisz ilyenek alig-alig vannak, hanem a vallás gyakorlásának külsősége és az ebből magukra oktrojált meggyőződési hiszemőség.

Hogy így eredményeket el nem érhetnek; hogy úgy az államhatalom előtt, mint a nagyközönség előtt tekintélyt maguknak nem szerezhhetnek, hogy ügyüket jóakaró társadalmi támogatás nem kísérheti: ők maguk is vajmi hamar belátták. Egyesülni akartak. Mintegy nyolc helyi egyesület állt egybe, hogy megpróbálják az együttműködést. Belső viszályok meghiusulás elé vitték az egyesek jó szándékát és újból szétváltak.

Most külön-külön szervezkednek. Majna m. Frankfurt székhelye a torzsalakodásoknak. Itt van a vezetősége a *Verband der deutschen isr. Lehrer*, melynek elnöke dr. *Adler*, isk. igazgató. Ide tartoznak a neologok. Alapszabályaik még nincsenek, most dolgoznak rajta. A különféle érdekszálak, melyek a tanítókat egyenkint a másik pártbeliekhez fűzik; az anyagi nehézségek; az iskolák

állami volta; a kántortanítók specialis viszonyai, mely szerint gyakran a kántor érdekei összeütközésbe jönnek a tanítóéival; a hitközségek részéről tapasztalt nemtörődömség, érdeklődéshiány: zátonyra juttatja fáradozásaikat. Csak az egyesülés fontossága, szükségességének gondolata él bennük, de béna kezekkel nem tehetnek semmit sem.

Nagyobb eredményt tud felmutatni az orth. párt egy töredéke. 200 taggal alapították meg a *Chissuk Emunoh*-t vagy *Bund gesetzestreuer jüdischer Lehrer Deutschlands*. Hozzá tartoznak: 3 helyi egyesületnek tagjai személyenkint; az *Unabhängiger Hessensische*, a *Jeschurin*, *Emden*, *Oldenburg*, *Bremen* corporativ. Most igyekeznek Berlint csatlakozásra bírni. A *Chissuk Emunoh* két éve áll fenn.

Kifejezett célja az egyesületnek: a zsidó tanítóság erősítése, állásának emelése. a zsidó iskolaügy előbbrevitele, az igaz zsidóérzés, a *hagyományok szellemének* fejlesztése. Ezt a célt elérhetőnek vélik a tanítóság anyagi érdekeinek előtérbe hozatalával, nyugdíj- és segélypénztár alapításával, kurzusok létesítésével, hol úgy tudományos szakismereteiket bővíthetik a tanítók, mint kántori minőségükben tovább képezhetik magukat.

Tagja lehet minden tanító, ki az „*Allgemeine Verein*“-nek, mint ők a neologok egyesülését általában nevezik, nem tagja. Ez az egy pont sarcastikusan megdöbbenő nyíltsággal adja képét belső világuknak. Tagsági díj évi 10 márka. Oly rendes tagok, kik egy helyi egyesülésnek tagjai és ez kötelező. csak 5 márkát fizetnek, de a másik 5 márkát tartozik a kerületi egyet megfizetni. Szemmel látható eleve ennek a pontnak hátrányos rendelkezése úgy taggyűjtés, mint adminisztracio szempontjából.

Választmányi üléseket csak negyedévenként tartanak, de viszont nagy közgyűlést *két-két* évenként. Kiemelendőnek tartom itt, hogy a választmány elutasító határozata valamely jelentkező részéről megfeleltethető a közgyűléshez.

Ez évi közgyűlésüket Frankfurtban fogják megtartani, *dr. Lange Gerson* elnök vezetése mellett. Legfőbb tárgyak lesz a nyugdíjjárulék megállapítása 200, usque 300 márkában. Hogy alapokról, kiházásitási, fürdő stb. segélyekről itt szó sem eshetik: nyilvánvaló. Hisz fennállásának második évében a fenmaradhatás nyílt kérdése előtt áll az egyesület. És ha anyagi tekintetben biztosítottnak látszik is az első pillanatban, mert az egyes körök fizetési kötelezettsége egyrészt, másrészt a kormánynak ama *biztosító ígérete, hogy az egyes orth. jellegű hitközségek hozzájárulási adóval fognak megterhelhetni*, ezzel szemben a nagyon is éles nézeteltérések, a rivalis tanító-egyesület igyekezete, a tagoknak nagyon is eltérő érdekkörei, amint mint kántortanítók alkalmaztatnak, nagyon is kétségessé teszik fenmaradását. *Dr. Lange* elnök is érzi ezeket. De úgy véli, hogy egy igen életrevaló eszmének megvalósításával enyhítheti ezt. Ez abban áll, hogy létesíteni akar valamelyes nyilvántartást, a tagok állomásaik helyét, járulékaikat bejelentik. Távozásukról értesítik az elnökséget és így a megüresedett állásokat az elnökség közvetítésével tölthetnék csak be. Az egyesület fentartásához járuló hitközségek az állam utólagos jóváhagyásával csakis az elnökség útján kaphatnak kántortanítót. Ezt az alapszabályokba óhajtja elnök felvételni. Épúgy első kötelességének ismeri el egy egyesületi lap megindítását, mihez esetleges tagdíjak felemelését, vagy külön díj kivetését fogja ajánlani. Nagy érdeklődéssel olvasta el egyesületünkről írásban átadott fejtegetéseimet, mik feltárták előtte a mi egyesületünk belületét és a sokféle anyagi segélyezési alapok messze kiható fontosságát. Csudálkozva fogadta az aránylag nagy összegekről szóló elszámolást, de végtelen örömét fejezte ki az egységes szellem, az összekötő erkölcsi erő nagyságán, ami bennünket magyar zsidó tanítókat összetart. Fejtegetéseim a Frankfurtban megjelenő „*Der Israelit*“ című lapban jelentek meg.

Amidőn egyesületünk vezetősége engem megbízott, hogy egyrésztől ismer-  
tessem a mi egyesületünket, másrésztől információt nyerjek a németországi  
zsidó tanítók egyesületéről: tette azt azzal a kifejezett szándékkal, hogy a  
netán tapasztalható jó, egészséges eszméket a külföldről magunkévá tegyük  
és a lehetőség határain belül egyesületünk kebelében a magyar zsidó taní-  
tóság érdekében megvalósítsuk. Ilyenekül emelhetem ki az évi nyugdíjjárulék  
biztosítását. Erről már igen sok szó esett nálunk is és úgy vélem, hogy az  
egyesület által nyújtott 400 korona temetkezési járulék bizonyos előfutárja e  
megvalósítandó gondolatnak.

Üdvös, mélyreható eredményeket lehetne elérni hitoktatásunk terén, ha  
nálunk is meghonosíthatnók a szünidei kurzusokat, hol leginkább hittani  
oktatásban minta-előadásokat mutatnának be a modern pedagógia elvek alap-  
ján képzett, elismert gyakorlati tanítók. Ezekhez a mintatanításokhoz magas  
színvonalú megbeszéléseket lehetne fűzni.

Szová lehetne tenni az elhelyezkedésről szóló nyilvántartás eszméjét is.  
Ebben az izr. tanítóképző intézet igazgatója nyújthatna segédkezet. Róla  
tudjuk, hogy mennyire szíven viseli a zsidó tanítóság boldogulását.

Egyesületünk a hazai zsidó tanítóság életében a legelső tényező. Iskola-  
ügyünket magasra fejlesztette, hitoktatásunk anyagát, módszerét, menetét  
rendezte, a hitéletbe a legmarkansabbul belevéste működésének jellegét,  
irányelveit. Az egész magyar zsidóság érzi és tapasztalja hatékonyságát.  
És mégis, hol maradnak a hitközségek, hogy hozzájárulásukkal támaszai  
lennének egyesületünknek?! Avagy nem nyitott meg egyesületünk elég széles,  
gyönyörűséges látóhatárt hogy lássák, mennyi formában, milyen nagy arány-  
ban, a zsidóság jövőjének milyen fényes kiépítésében munkálkodik egyesü-  
letünk?! A legszegényebb hitközség háztartásában is található 50—100  
korona különféle semmitmondó címek alatt. Nem támogathatnák hitközségeink  
ezzel az összeggel egyesületünket, hogy így közös cél felé haladva mara-  
dandóbb, biztosabb, eredményesebb munkát végezhetnénk?!!

Mert még a legjobból sem elég a sok. Mindig előbbre és előbbre kell  
vinnünk a közjót.

Budapest.

*Pintér Zsigmond.*

---

## — T Á R C A. —

### A kassai körülés és a tátrai kirándulás.

Julius hó 2-án Kassán az Ékkörnek ünnepe volt; ünnep, mely egy eddig lehe-  
tetlennek hitt természeti csodát: a kelet és nyugat, a dél és észak találkozását val-  
totta valóra; ünnep, melyen az ősapánkat, Jákobot ért csoda, a Kefucosz hoorec,  
megtörtént velünk. A kartársi szeretet összehozta az ország legkülönbözőbb vidékein  
működő tanítókat és kijelölte az irányt, melyet a testvéreköröknek követniök kell és  
megszabta ezek föladatát, mi abban áll, hogy egymás munkájában részt véve, össz-  
hangzatos működésben törhetlenül szolgálják a zsidó tanügy fejlődését, a zsidó taní-  
tóság boldogulását.

A meghívókban kilátásba helyezett kedvezményes jegyek a legnagyobb mér-  
tékben fölkellették az érdeklődést e gyűlésünk iránt; egyre-másra jöttek a jelentke-  
zések, úgy, hogy a jelentkezők száma kitett 98 at, nem számítva azokat, kik a gyű-  
lésre eljöttek jelentkezés nélkül is. A kedvezményes jegyek iránti kérelmünk sajná-  
latos visszautasítása folytán többen elmaradtak, igazolva azt, hogy a köri élet legna-  
gyobb akadálya, kerékkötője az utazás drágasága. De így is 76 tanító volt jelen a  
gyűlésen. *Ehrenthal* Mór Pozsonyból és *Gömöri* Armin Kaposvárról voltak az első  
fecskék, kik már jun. 28-án jöttek és a miskolci tantestületnek szívesen látott vendégei

\*

voltak. A miskolciak hozzátartozóikkal, számszerint 25-en, kikhez csatlakoztak az egriek, gömöriek, abaujiak, Miskolcra jul. elsején 1 óra 5 perckor indultak, még pedig külön másodosztályú kocsiban, amivel *Schlesinger* elnök intézkedése folytán a miskolci állomásfőnök kedveskedett nekünk. Fogadja ezúton hálás köszönetünket.

K. elnökünket ez érdemével az a malőr érte, hogy nem alkalmazkodott a kérészködőknek körözüvényben adott ama ertesítéshez, hogy a körelnökség III. osztályban utazik. De a II. osztály ruganyos bőrpamlagán szívesen megbocsájtotta mindenkire azt a következetlenséget. A kassai állomáson várta az érkezőket *Szilágyi* Nándor igazgató, ki lelkes szavakban üdvözölte a vendégeket. Az elnök viszonzválasza után mind-egyikünket lakására kísérték.

Este volt az ismerkedés a Stern-féle vendéglőben, amely csakhamar megtelt a vendégtanítók nagy számával. *Mátrai* Jakab, *Fischer* Lipót és *Szilágyi* Nándor szép tószjtjai után a tanítók egy része oszladozni kezdett, míg a másik része az Andrássy-kávéházban feketére gyülekezett, hol barátságos eszmecserét folytatva éjfélíg időzött. Ekkor nyugovóra tért mindenkire, hogy az utazás fáradalmát kipihenve, új erőt merítsen a holnapi nap munkájához. De míg mi Morpheus karjai közt boldogan ringatódtunk, az idő fogát vicsorgatva, minden erejét kimerítette abban, hogy a Kassán való tartózkodásunkat minél kellemetlenebbé és előttünk jó sokáig emlékezetessé tegye. Különös pech üldöz minket, valahányszor Kassán időzünk. Az eperjesi gyűlés alkalmával is szenvedtünk Kassán menet és jövet a rossz időjárás miatt. Reggelre kelve az utcák sárosak, lucskosak voltak és az Isten hidege majd megvett bennünket. Az ég sűrű könyzáport hullatott, s az időjárás nem változott, míg csak Kassán időztünk. Különösen az asszonyoknak, kik szép számmal kísérték el férjeiket, fordult minden kedvök búrá, mert a garmadával magokkal cipelt dobozoknak nem vehették hasznát: a szép toalettek érintetlenül maradtak.

Pont 9 órakor kezdődött Kassa szab. kir. város székházában a gyűlés, mely tartalmasságával és magas színvonalával méltán sorakozik az előző évekhez. A gyűlés egyik pozitív eredményeként megemlítem az újonnan kreált tiszteletbeli elnöki méltóságot, mellyel érdemei elismeréséül *Knopfler* Sándor s.-ujhelyi nyugalomba vonult tanítót tiszteltük meg, de amivel valójában csak magunkak szereztünk díszet.

A jó sokáig elhúzódott gyűlés végeztével a Schalkház éttermében jó és gazdag ebéd várta a legújabb olvasási és számolási módszerek élvezésében agyonfáradtakat. Szép beszédekben itt sem volt hiány. *Szilágyi* N. a vendégtanítókra mondott tósztot, *Vitt* J. a kassai tanítókat éltette, dr. *Klein* J. a talmudból vett gyönyörű allegória keretében a tanítókat és ezek vezetőségét köszöntötte fel, *Füzessy* Márton a hölgyekre ürtette poharát, *Schlesinger* Á. dr. Klein J. főrabbit éltette, *Salamon* Etelka pedig megmutatta, hogy a fehér asztalnál pohárral a kezében is tud kedvesen és szépen beszélni. A legnehezebb feladatot végezte *Lengyel* S., kire a szerencsemosdatás hálátlan szerepe jutott. A litk. előjáróságot és iskolaszéket köszöntötte fel, pedig azok sorából még göröcső segítségével sem lehetett egy embert is fölfedezni. A társelnökökhöz sem lehetett a közebédén szerencsénk, mivel nem tekintetett vendégnek, ki részvételét idejében be nem jelentette.

Ebéd után megtekintettük a szlőjdkiállítást, melynek szép sikere *Füzessy* M. közs. tanító ügyességét és rátermettséjét dicséri; a szép palotában elhelyezett és régiségekben és múkincsekben gazdag múzeumot és a javítóintézetet, mely pavillonrendszerben terjedelmes parkban van elhelyezve. Itt különösen feltűnt, hogy a különböző felekezetek: róm. kath, prot. és izr. növendékek istentiszteleteire szánt templomok egy közös épületben vannak. A zsidó növendékek hittanítását egy, az intézetnél államilag alkalmazott zsidó tanító eszközli, ki minden szombaton az izr. istentiszteletet is vezeti. Bámulatosak azok a gyönyörű rajzok, bőr- és faipari tárgyak, miket a növendékek készítenek.

Öreg este volt, mikor a prűszkölő és pőfékelő kiscgözös hátán ismét hazajutottunk. Vacsorára ismét a Stern-féle vendéglőben jöttünk össze, hol az egy napi együttlét alatt egymással megbarátkozván és egymást megszeretvén, bor mellett pecsételtük meg az új ismeretséget. Egy-két jó nóta is hangzott el. De az örömbé egy kis üröm is vegyült. Ütött a bucsú órája. Kik a kirándulásban részt venni nem szándékoznak, apránkint elszakadnak tőlünk, olyik nem minden meghatottság nélkül, sőt könyes szemű is akad. De mi is fölkerekedünk és tanyáinkra térünk, mert hajnalban indul a vonat a Tátrába.

Korán reggel talpon van az egész turistacsoport, utravaló élelemmel megrakva.

A gyülekezés a vasúti állomáson volt és itt szomorúan és fájdalmas szívvel konstatáljuk egyik-másik jó barátunk hiányát. De azért így is maradunk 48-an, mi kiránduló csoportnak eléggé tekintélyes, de számnak is minden magyar ember előtt kedves és becses. A vezetést itt átveszi *Lóvy Mór*. Itt kezdődik az ő birodalma és ő biztos kézzel intézi a készséggel vállalt rendezést. Mindenkinek mellére tűzi az „*Izr. Tanítógyűlés Kassa*“ feliratú kis nemzetiszínű szalagot, mint látható, külső jelét annak a szeretetnek, mely azonos célok szolgálatában egy táborba tömörített minket. Az ő intézkedése folytán külön kocsiba helyezkedünk, majd éles fütty metszi a levegőt és nehéz zakatolással elindul a gőzmasina, fokozódó sebességgel röpítve minket a szépséges Tatra lábaihoz. A „48-asok“ külön kisebb csoportokra oszladoznak. A humorkedvelők *Ehrenthal Mór* körül tömörülnek, ki jóízű tréfáival, szellemes sziporkáival és talpraesett adomáival szórakoztatja hálás közönségét. A dalkedvelők *Kertész Ignácné* körül csoportosulnak, ki eleinte az urával kettesben, majd később a jókedv terjedésével kórustól kísérve a legujabb egri népdalokat adja elő. És bár az idő komorságából mit sem engedett, nyoma sincs itt a tegnapi nyomott hangulatnak.

Fél 10 órakor megérkezünk a csorbai állomáson, hol éppen csak annyi időnk marad, hogy jegyet váltva átszálljunk a fogaskerekűre. A jegyváltás kellemetlen tisztességét a mi derék kalauzunk, *Lóvy Mór* vállalta magára, hogy csak a kirándulók kényelmet mi se zavarja. Innen illatos fenyvesen keresztül csak félóráig tartott az út a Csorbai tóhoz. Végre megérkezünk az első kirándulási stációnál. Szitáló esőben megyünk a gyönyörű szállodába, hogy egy belső szobának, a korgó gyomor parancsának engedelmessé váljunk. Tarsolyából előkeríti ki-ki, mi ennivalót hozott és jóízűen falatozik. Egy tisztas öreg úr jelenik meg közöttünk, turistatáskával a vállán, kit vezetőnk bemutat: *Róth Márton*, iglói főgimnáziumi tanár, a Magyar Kárpátgyűlés alelnöke, ki barátja, *Lóvy Mór* kérésére időt, fáradságot és költséget nem kimélve eljött, hogy nekünk a Tátrában vezetőnk legyen, hogy a Tátrát, melyet nálánál senki jobban nem ismer, nekünk bemutassa, hogy eszményét, melyért ő rajong, velünk is megszerettesse. Azonnal hozzá is fog a magyarázáshoz. Elmondja, hogy a Csorbai tó 1351 m. magasságban fekszik. Területe 20 Ha, kerülete harmadfél Km, mélysége néhol 21 mt. A vize hőmérsékletét több helyen megmérték és úgy találták, hogy az ugyanazon időben is különböző helyeken különböző volt, mi azt bizonyítja, hogy különböző hőfokú források fakadnak a fenekén, vagy az oldalán, melyek vizét táplálják. Fölös vizét egy patak a Poprádvölgybe vezeti, vize tehát a Keleti Tenger vízterületéhez tartozik. A tó helyén hajdan gleccser volt, melynek morenaja délfelől lerakodván, elzárta a víz lefolyásának útját. A Csorbai tó partján 20—25 évvel ezelőtt csak egyszerű nyaralók állottak, melyeket a *Szent-Iványi* család építtetett, most pedig az elsőrendű gyógyfürdő és a turisták által szívesen fölkeresett kirándulási hely.

Testi és szellemi éhségünk így kielégítést nyervén, felkerekedtünk. De az eső nem szűnt meg és szürke fátyol takarta az eget. És ekkor zugolódni kezdett a gyülekezést *Lóvy Mózes* ellen, mondván: „Miért hoztál ide minket, hogy víz miatt kelljen szenvednünk?“ De mi fiatalabbak, ill. vállalkozóbb szelleműek ügyet sem vetve a zugolódókra, *Róth* tanár kalauzolása mellett nekivágtunk a tó partján az előttünk emelkedő hegynék, míg a másik kényelmét szerető rész *Lóvy* gondjaira bízva, visszamaradt, míg a kényelmes vadászokcsik előkerülnek, Tátrafüredre szállítandók őket.

Minekünk a borulat dacára, a legszebb látványban volt részünk. Fenyőlombbal átvitt boltozat alatt haladtunk a turistaút keskenysége miatt csak libasorban, vagy legfeljebb kettesben, ha valamelyik hölgyünknek a meredek uton erős férfitámaszra volt szüksége. Közben *Róth* tanár szakadatlanul magyarázott a Tatra faunájáról és flórájáról és különösen figyelmünkbe ajánlotta a havasi nefelejtsét, melynek mélységes kék színével legfeljebb csak a velünk tartott hölgyek szép szeméi vetekedtek. Mindenfelé sima felületű, vagy vastag mohréteggel bevont sziklák, vagy kőtuskók, mind-megannyi régi jégárak hátán idehordott moréna. A távolban, a völgy ölén fehér csik vonul végig. Hónak vagy jégnek vélné az ember, pedig közelebb jöve látja, hogy az egy morajló pataknak a sziklákön fehér habba vert vize. A völgybe érve és a patak egyszerű fahídján áthaladva ismét fölfelé tartunk. Köröskörül kopár sziklafalak merednek feketén az égbe, a hegyszakadékokból pedig tiszta hó fehérsége ragyog felénk. Fölérünk egy kis fensikra, ahonnan egy magas hegyekkel körülvett katlanban 1503 m. méter magasságban a Popráditó sima tükre mosolyog felénk. Középen egy svájci

stilben épült ház, mindegyikünk vágyainak a célja. Ott megérkezve, sörrel és tejjel üdítjük fel fáradt testünket és a kályha mellett melegítjük meggémberedett tagjainkat. Fél órai pihenés után a Popráditótól kivezető Kruppa patak mentén igyekeztünk lefelé. Ez a patak a Hincói tóból kiszakadó Hincói patakkaal egyesülve képezi a Poprád vizét, mely oly hűtlenül elhagyja hazánkat.

Utunkban harmatos fűben gázolva, megérkeztünk végre az előre megállapított helyre és bevártuk a kocsikat és a társaság elmaradt részét. De ekkor nagy baj fenyegetett. A meghatározott számú ülésekkel bíró kocsikon nem fértünk el mindnyájan, mert voltak közöttünk olyanok is, kik nem jelentkeztek idejében és a kikről nem gondoskodhattunk. Ezek most annak a veszélynek voltak kitéve, hogy visszamaradnak e lakatlan, zord vidéken. De a szeretet e bajon is segített. A kocsisok tiltakozása ellenére helyet szorítottunk ezeknek is és megindult a menet 4 pompás vadászkocsin, a Kárpát Egyesület által 1890-ben épült kitűnő Klotild-uton Tátrafüred felé. Közben az idő is kiderült és fölséges látványban gyönyörködhattunk. Itt-ott egy-egy zerge bámulta meg szelid szemeivel víg daltól hangos menetünket, közeledésünkre azonban nagy szökésekkel iramodva tova. Az egész úton jól mulattunk Farao népének itt is feltalálható füstös arcú fiain, kik kocsijainkkal versenyt futottak, míg egy-egy krajcárkát dobtak nekik. Széplakon pihenőt tartva, estefelé érkeztünk Tátrafüredre. A részünkre készen tartott kényelmes szobákban kissé megpihenve és átöltözködve megtekintettük derék kalauzunk vezetése mellett a Magas-Tátra e legnagyobb és legrégebbi fürdőhelyét, mely a Magas-Tátra középpontjában 1020 m magasságban fekszik, észak felől hatalmas hegyláncok által a hideg szelek ellen védve. Páratlan fekvése, pormentes ózondús levegője és a környékező hatalmas fenyveseknél fogva hazánk elsőrendű klimatikus gyógyhelye, melyet télen is fölkeresnek és a turista-kirándulások középpontja. A fürdőigazgatóság kezelése alatt álló 19 lakóházban 400 szoba áll a vendégek rendelkezésére. Ezeken kívül is még vagy 50 díszes épület emelkedik és ezek között kitűnik Klotild főhercegné nyaralója. Különösen említendő a kies park közepén álló Nagyszálló impozáns épülete, homlokzatával délnek a völgy felé, honnan mesés kilátás nyílik a szepesi síkságra és azontúl az Alacsony-Tátrára, továbbá az új fürdőház, mely 1902/3-ban épült és a legnagyobb kényelemmel és fényüzéssel van berendezve. A nevezetességeket megtekintve, a savanyúvízforráshoz mentünk, mely mellett 100 évvel ezelőt az első telep keletkezett. Itt régi magyar szokás szerint vándorpohárral áldomást ittunk a savanyúvízből és lakásunkra siettünk, hogy vaesoránkat elköltsük. Mert megjegyzendő, hogy az egész Tátrában ritualis vendéglő nincs és még zsidó vendéglősnek is kóser ételt készíteni és vendégeknek kiszolgáltatni szerződésileg tiltva van.

Vacsora után egy kis barátságos borozgatásra jöttünk össze és itt *Lengyel* szép szavakban köszönte meg *Róth* tanárnak szeretetreméltó kedvességét és önzetlen fáradozását, mit kalauzolása és magyarázgatása közben tanusított. *Schlesinger Lövy*-nek mondott köszönetet ama élvezetért, melyet a kirándulás mintaszerű rendezésével nekünk szerzett. *Lövy* barátját, *Róth* tanárt köszöntötte fel, példákkal igazolván az ő nemes gondolkodását és elfogulatlan liberálisizmusát más vallásuak, különösen a zsidók irányában. *Róth* tanár keresetlen, egyszerű szavakkal háritotta el magáról azokat a dicséreteket, melyekkel elhalmozták.

Másnap korán reggel a Tarpataki vizesést kerestük fel, útközben a Kossuth Lajos-forrásból csillapítva szomjúságunkat. Vadregényes havasi vidéken, hóval borított ormoktól övezve húzódik a tarpataki völgy, melyben a Tarpatak (Kohlbach) a róla elnevezett vizesést alkotja. Nagy sziklákról zuhan a mélységbe alá a rohanó patak jéghideg vize, mialatt az alanti sziklákon tajtékozó fehér habba zúzódik és a napsugarak megtörése által tarka kis szivárványokat képez. A víz a Poprádba szakad és evvel együtt rövid pályafutás után elhagyja hazánkat.

Innen gondozott szép úton a Szilágyi-emplékhez mentünk, amelyet a Magyarországi Kárpát Egyesület kegyeletből emelt és honnan mesés kilátás nyílik minden irányba. A fürdőbe visszamenve, megköszöntük az igazgatóságnak irántunk tanusított előzékenységét és jóindulatát és azt a nagy kedvezményt, mit *Lövy* Mór eszközölt ki részünkre, hogy 6—8 koronás szobákat egy koronába számítottak.

A már ismertetett vadászkocsikon úgy déltájban elindultunk Barlangliget felé, közben pihenőt tartva Tátralomnicon, mely Bethlen András volt földmivelésügyi miniszter kezdeményezésére létesült, de azóta már nagy fejlődésnek indult nyaralótelep, melynek kies vidékén lóversenyeket tartanak. A telep egy délfelé szélesedő

völgyből áll, pompás villákkal. De mindent felülmúl a magaslaton legújabbán épült Palota-szálló, impozáns, stilszerű épületével, tündérregereszerű berendezésével és felséges kilátásával.

Egy órai időzés után folytattuk utunkat Barlangliget felé, hova 4 óra táján érkeztünk meg. Cókókunkat egy közös szobában elhelyezve, várunk kellett, míg a barlang megtekintésében ránk került a sor, mely időközben kenyerezés és víg sörözgetéssel töltöttük ki.

A szepesbélai barlangot csak 1881-ben fedezték fel és Sz.-Béla város tulajdonát képezi. A barlang 885 m. magasságban egy hegyoldalban nyílik, hova izzadva és fáradtan jutottunk fel a meredek úton. Itt várunk kellett, míg nagy melegünk szűnik, mert jóllehet a barlang hőmérséke  $7^{\circ}$ – $8^{\circ}$  C, a külső, tikkasztó nagy hőségben a barlang nyílásán át oly hidegáramlat csapott meg bennünket, mintha jégveremből özönlene ránk. Oly előkészületeket tettünk ennél fogva, mint egy északsarki expedícióra. Kinek volt, magára vette felöltőjét, nyakba kendőt kötöttünk, a nadrágot magasan felgyűrtük és hogy a cseppegés ruhánkban kárt ne tegyen, ruhánkat kifordítottuk. Pittoreszk látvány volt a rögtönzött sok farsangi maskara, csak az volt a kár, hogy fényképész hiányában meg nem örökíthettük az érdekes csoportozatot. 3 csoportban, 3 vezető kalauzolása mellett indultunk el a barlangba, melynek kiterjedése 4200 m. és melynek megtekintése rendszeren 2 és fél óráig tart. A gyengébbek, félénkek visszamaradtak, mit jól is tettek, mert bizony fárasztó és némi nyaktörő kockázattal jár 2200 meredek lépcső megmásítása 990 m. tengerfeletti magasságig hol mindig lehet tartani attól, hogy megcsúszik a lábunk a vizes úton és lekalimpálunk a szédítő magasságból.

A barlang hosszú folyosókból áll, melyek néhol óriási csarnokká szélesednek ki. Gyönyörű szép csepkőalakokat láttunk, részint a boltozatról lelógókat, miknek *stalaktit* a nevük, részint alulról fölfelé nyúló képződményeket, miknek *stalagmit* a nevük. A cseppkő úgy képződik, hogy a szénsavat tartalmazó eső- és forrásvíz a mészkövet oldja. Amint a mész karbonátot tartalmazó víz szivárogva a barlang boltozatán megjelenik, a szénsav elillan és hátramarad a lerakódott mész, mely aztán a természet szeszélye szerint különböző alakot vesz fel. Igen szépek a vizesések, melyek azt a benyomást teszik, mintha hajdan egy széles medrű víz omlott volna alá és valamely hatalom varázslatára kővé meredt volna. De legszebb a „Tündérhon,“ melyet takarón térdelve csak 3-anként tekinthettünk meg. A belépési díj rendszeren 3 K 60 f, mit azonban Béla polgármestere *Lóvy Mór* személyes kérelmére nagylelkűen elengedett. Fogadja ezért az összes kirándulók hálás köszönetét.

A mindvégig példás pontossággal és *Lóvy Mór* gondos körültekintő és a legapróbb részletekre is kiterjedő vezetését dicsérő rendezésben egy kis zavar állott be, A megrendelt kocsik nem jelentek meg a várt időre, pedig a bélai vonat indulásának ideje erősen közeledett. Végre nagy későn érkezett egy kocsi. Erre a férfiak elhatározták, hogy gyalog indulnak a bélai állomásra és a kocsit a hölgyeknek engedik át. De a felajánlott lovagiasságra nem került a sor, mert megjelent a többi szepességi hosszú létrás szekér, melyekre felkapva, vígan dőcögtünk a bélai állomásra. A 2 első kocsi gyors iramodással már jóval előttünk járt, mikor a 3. kocsi a benn ülő hölgyek lelkes hangulatának súlya alatt összetörött. Mi az ép bőrrel megmenekült hajó-, illetve kocsitöröttet a legnagyobb emberszeretettel járművünkre föl vettük és a szerencsés megmenekülés öröme a legelső útszéli csárdánál megállottunk. Itt egy sűrű fa határolta kis kaszálón a szagos szénába letelepedtünk és egy kis cécót rendeztünk, mely az örökké emlékezetes tátrai kirándulás méltó befejezése volt. Csakhamar megteltek a földbe vert primitív asztalok frissen főtt tojással, túróval, kenyérral, horral és ásványvízzel és mi valóságos ezermesteri ügyességgel tüntettük el ezeket, úgy hogy a jó öreg korcsmáros alig győzte a közeli söntésből az italokat hordani. Föllángolt erre a jókedv és szeretet, mely testvérekké olvasztott minket össze. Megindult a „brüder“-ivás és mindenki „te“ lett, még a nők is. De az árva-alapról sem feledkeztünk meg. A szív nemes gerjedelmét fölhasználva, egy kis gyűjtést rögtönöztünk, mely 10 K 20 f-t eredményezett. Asszonyaink ezalatt keségsbeesetten vártak minket, s telepathiával megéreztek, hogy valamelyes veszedelemben forgunk. Egyik expedíciót a másik után küldték felkutatásunkra, de ezek eredménytelenül tértek vissza. Ekkor a sirás és aggodalom általános lett és mi azt megsejtve, végre felkerekedtünk és hangos énekszóval vonultunk be Béla városába, hol hozzátartozóink örömmujjongással, majd jó kedvünket látva, a szemrehányások özöné-

vel fogadtak minket. Mi mentségünkre elmondtuk a tengelytörés történetét, de egyesek csak tamáskodva fogadták e híradásunkat.

A rossz csatlakozás miatt sokan Sz.-Bélán maradtak, mi pedig, hősei a tengelytörésnek, tovább utaztunk avval a szándékkal, hogy *Fleischmann* Mór általános helyesléssel fogadott indítványa értelmében *Lövy* Mórnál Iglón in corpore kiszállunk, de ettől utóbb elálltunk. Útközben *Lövy* Mór fölcsapott impresszariónak és rögtönzött hangversenyt rendezett, melyen engem vendégszerepeltetett és melynek jövedelme: 5 K. 20 fill. szintén az árva-alap javára ajánltatott fel. A barlangliget szepesbélai út kocsidíjainak fölöslegéből 16 K. jutott árva-alapunknak, a tátrafüredi kocsidíjak fölöslegéből 4 K. 60 fill., úgy hogy árva-alapunk alaptőkéjét mindössze 36 K.-val gyarapítottuk.

Reggel a poprád-felkai állomáson ismét együtt voltunk mindnyájan, onnan azonban a szélrózsa minden irányában szétszóródtunk, de az odisszeánk itt még nem ért véget, hanem hetekig bolyongtunk még idegenben és némi viszontagságok után tértünk csak haza csendes házi tűzhelyünkhöz.

Miskolc.

*Weisz J. Lipót.*

## EGYESÜLETI ÉLET.

### A vidéki választmány.

Már innen-onnan 25 hónapja, hogy az Országos Izr. Tanítóegyesület közgyűlése megválasztotta tisztviselőit és a nagy választmányt.

Ha végig gondoljuk, mennyit tettünk vidéki választmányi tagok azóta az egyesület érdekében, hamar készek vagyunk: semmit.

De ennek nem vagyunk okai, tanácskozásra eddig nem híttak bennünket, drága tanácsunkat eddig legalább nem kérték. Mondom „drága“ tanácsunk, mert összejövételünk az egyesületünknek több száz koronába kerülne utiköltség címén, míg a központi választmány tanácskozása az egyesületnek semmibe sem kerül.

Távol áll tőlem, hogy zokon venném azt, hogy a fővárosi választmány bajlódik egyedül az egyesület ügyeivel, hiszen azokat választottuk, kikben bizalmunk összpontosult. Tudjuk jól, hogy a fővárosi zsidó tanítók épúgy szívükön viselik az egyesület ügyeit, mint a vidékiek.

Azért mégis nem lesz fölösleges arról elmélkedni, vajjon helyes-e, hogy a központi választmány úgyszólván egyedül viselje a felelősséget mindazon ténykedésért, ami az egyesület kebelében történik.

Tagadhatatlan, hogy többször pártok keletkeztek a választmány kebelében. A vidéki tanítóságot bevonták a harcba. Bizonyos antagonismust szítottak a vidéki és a fővárosi tanítók között.

Nem ritka az oly tanítóegyesületi tag, ki azt véli, hogy a vidék zsidó tanítóságának érdekeit nem istápolják eléggé a központban. Kereken kijelentem, hogy az nem áll, a központi választmány a legjobb intenciókkal vezeti az ügyeket. *Tudatosan* nem mulaszt semmit, ami a zsidó tanítóság összeségének érdekét szolgálhatja.

Van két kapocs is, mely addig, míg a nagy választmány vidéki tagjai élhetnek jogukkal, közvetíti a vidék óhajait: a lap, melybe számos tollforgató tag elmondhatja a tanítóságot érdeklő eszméit és a körök.

A lap — azt elismerik mindenütt — magas színvonalon áll és díszére válik egyesületünknek, de azért intim kívánságainkat nem tolmácsolhatja. A lapot mások is olvassák, pártoló és alapító tagjaink, több hitközség előljáróságának is jár.

Már pedig kívánságaink lehetnek olyan irányúak is, melyeknek *előzetes* tárgyalása a nyilvánosság előtt nem ajánlatos. Nem tehetjük, hogy a néhol tapasztalható szükkeblüséget, melyet hitközségek tanítóik iránt tanúsítanak, a

nagy dobra verjük. Így a lap nem szolgálhat tolmácsául több jogos kívánságnak, melyek a tanító anyagi vagy erkölcsi javát szolgálhatnák.

A vidéki körök gyűlései leginkább azon eredménnyel jártak, hogy a tanítók irodalmi vagy pedagógiai tudását az illető vidék intelligenciájának bemutatjuk.

Az ülések bizonyos ünnepélyességgel folynak le és így szintén nem arra szolgálnak, hogy a tanítók, kik hitközségükben sérelmet szenvednek, előhozakodjanak vele és a kör, ennek útján pedig az egyesület erkölcsi súlyát kérjék ki a maguk igazságos vagy igazságosnak vélt ügyük iránt.

A körülményeken kívül sem beszélnek meg sűrűn egyesületünk ügyeit.

A közgyűlés tehát az egyetlen eszköz, hol a tanító ügyeivel foglalkoznak. Ott pedig többször tapasztaljuk, hogy fontos és tanácskozással érett kérdések levétnak a napirendről, mert néhány pedagógiai tétel és személyes vita kimerítette a tanácskozás idejét.

Az én véleményem szerint valami expediens után kell nézni, hogy a vidéki tanítóság többször jusson szóhoz a központi választmány ülésein. Ez pedig lehetséges volna, ha pl. egy kis bizottság a vidéki tanítóság részéről megjelenhetne a központi választmány ülésein legalább egy évben egyszer, hogy direkt a vidéki tanítóság ügyében való határozathozatalra és eljárásra buzdítana.

Nem állítom, hogy a fővárosi zsidó tanító nem érez teljesen velünk, de nem ismerheti a vidéken működő kartársai speciális bajait, valamint vannak bizonyára fővárosi kartársainknak olyan nehézségeik, melyeket viszont mi nem tudjuk átérezni.

Hogy mindjárt egy konkrét dolgot említsek: a lakbérkérdést. A hány község, annyiféle a lakbér. Igaz, schol sem annyi, amennyi elégséges egy megfelelő lakás kibérelésére. De tudom, hogy vannak az országban 50—500 koronás lakásátlalányok. Persze, hogy vannak még olyan községek is, hol a lakbérátlalányt a fizetésből hasították ki.

A törvény szerint a tanítónak lakbér jár. A lakásbér a XI. rangfokozatú hivatalnok számára a helységek szerint 300, 360, 420 és 600 korona. Tényleg kevesebbet kap a legtöbb tanító.

Itt céltudatos és egyöntetű eljárás szükséges. Ámde ezen kérdésben a főváros tanítói nincsenek annyira érdekelve, mert a főváros, valamint a pesti zsidó hitközség megfelelő lakbérátlalányt ad.

Tévedés azt hinni, hogy a zsidó tanítók kellően vannak fizetve, sőt — vidéken legalább — sokkal rosszabbul vannak dotálva, mint a más felekezeti vagy városi, vagy állami kartárjaik. A különbség csak az, hogy 2 vagy 3 évtizeddel előtt *nyíltan* tártuk föl lapunkban bajainkat, most pedig eltitkoljuk. Vajjon helyesebb-e a mostani módszer, erről nem szólok. Csak azt hiszem, hogy sok vidéki kartárs szívéből beszélek, midőn azt kívánom, adassék alkalom arra, hogy a zsidó tanítóság anyagi bajaival foglalkozzunk.

A mai időben, midőn mindenki követeli a megélhetés eszközeit szövetkezés, sőt munkamegtagadás útján is, ne legyen a zsidó tanító az egyedüli, ki szégyelje azt követelni, amit jogosan követelhet fontos nemzeti és felekezeti munkássága révén.

Ajánlom ezen eszmét egyesületünk tisztelt elnökségének és választmányának becses figyelmébe.

Pécs.

Sasvári Béla.

**Szerkesztői megjegyzés.** Munkatársunk eme érdekes fejtegetéseit szívesen közöltük, bár vele nem mindenben értünk egyet. Kénytelenek vagyunk tehát azokra egynéhány megjegyzést tenni: A vidéki választmánynak megvan a maga ügyköre, melyet alapszabályaink pontosan megállapítanak és mely

különbözik a közp. választmány ügykörétől. A vidéki választmányi tagoknak kis bizottságokban egyszer az évben a közp. választmány ülésén való részvétele számos okból keresztülvihetetlen, de teljesen fölösleges is. A közp. választmány munkaidőben ülésezik, hogy jöhetnének vidéki tagjaink ilyenkor, — ha költségeket és fáradságot nem kimélnék is — fel a fővárosba. Azután nem lehet az esetlegesen felmerülő és elintézést sürgető ügyeket ép erre az ülésre tartogatni. Az egész különben teljesen felesleges. A közp. választmány tagjai egész működésükben nem tettek és tesznek egyebet, mint hogy a vidéki tanítóság *jól ismert* bajai-*val* foglalkoznak. A fővárosi zsidó tanítóságnak bajai, sérelmei és kívánságai ott sohasem jutnak szóhoz, sőt fővárosi tagtársaink több joggal panaszkodhatnak, hogy egyesületünk ezekre soha ügyet nem vetett. Az a nézet, melyet *Sasvári* Béla tagtársunk is felemlít, hogy a fővárosi tanítók nem ismerik, vagy nem törődnek a vidéki tanítóság bajaival, vagy nem éreznek azokkal, egyike azoknak — a hálátlansággal határos — balhiedelmeknek, melyek teljesen alaptalanok és melyeket sajnos, évtizedek világosan cáfoló tényei sem oszlatnak el.

A lakbér kérdése nekünk legalább is úgy fáj, mint a vidéki tanítóságnak. Budapesten az elsőfokú tanító 600 korona lakbért kap, ezért pedig a mai viszonyok mellett legfőlebb egy egyszobás lakást lehet bérelni. Különben is a közp. választmány a lakbér kérdésével már több ízben foglalkozott, de mint azt sokszor megírtuk, a viszonyok mérlegelése mellett arra az eredményre jutottunk, hogy ezt a kérdést így nem lehet megoldani, hanem csak az új népoktatási törvény keretében és akkor is csak országos együttes akció alapján. Annak idején egyesületünk vezetősége tudni fogja kötelességét.

Végül még egyet. Szó sincs róla, hogy most az volna a rendszer, hogy eltitkoljuk bajainkat. Az egészben az van, hogy most hiábavaló, céltalan támadásoktól tartózkodunk, minden kicsinységet nem tárgyalunk nyilvánosan, különösen azokat nem, melyeket a tanító jól felfogott érdekében békésen és csendben elintézhetünk. Most is nyíltan tárjuk fel bajainkat, de oly időben, mikor azok orvoslására valamit tehetünk, vagy legalább arra reményünk van.

## Jegyzőkönyv.

Felvétetett az Orsz. Izr. Tanítóegyesület „Északkeleti Körének“ 1906. évi július hó 2-án Kassán, a városháza dísztermében megtartott közgyűlésén

Jelen voltak: A fiókkör elnöksége: *Schlesinger* Ármin körelnök (Miskolc), *Knopfler* Sándor (Sátoraljaujhely), *Lövy* Mór (Igló), társelnökök és *Weisz* J. Lipót jegyző (Miskolc); *Csukási* Fülöp egyesületi alelnök, mint a központi vezetőség képviselője.

a) Tanítók: *Ábrányi* Jakab Nagyida, *Bánóczi* Henrik Gálszécs, *Boros* Aladár Kassa, *Braunfeld* Mór Ungvár, *Breznitz* Ármin Gönc, *Czakó* Jakab Bártfa, *Ehrenthal* Mór Pozsony, *Engländer* Mózes Kassa, *Feuermann* Márk Szepesvárlaja, *Fischer* Lipót Liptószentmiklós, *Fischer* Sámuel Miskolc, *Fleischmann* Mór Eperjes, *Friedl* Hedvig Szikszó, *Friedman* nLipót Ungvár, *Füzi* Márk Liptószentmiklós, *Goldberger* Lipót Sárospatak, *Goldberger* Zsigmond Tolesva, *Gömöri* Ármin Kaposvár, *Groszmann* Fábrián A.-Csány, *Groszmann* Péter Miskolc, *Habermann* József Eperjes, *Halász* Mór, *Halász* Mórné Nyiregyháza, *Hollós* Sámuel Gálszécs, *Horovitz* Hermin Miskolc, *Horovitz* Mór Ungvár, *Kálmán* Márton Bpest, *Kertész* Ignác Eger, *Klein* Ármin Putnok, *Klein* Gyula Lőcse, *Kohn* Simon, *Krausz* Lipótné, *Krausz* Simon, *Kurz* Elvira, *Kuti* Piroska Miskolc, *Láng* Izidor A.-Szántó, *Lefkóvics* Ármin Putnok, *Lengyel* Samu és *Lengyel* Samuné Homonna, *Letényi* Ármin Varannó, *Lévai* Elek Bpest, *Liebermann* Samu Tokaj, *Lipkóvics* Emil Kassa, *Lukács* Adolf Alsó-Szinna, *Mátrai* Jakab Zsolna, *Meiszner* Kálmán Márkusfalva, *Nagel* Samu Sebeskellemes, *Rosner* Mózes Ungvár, *Rozsnyai* Samu Szikszó, *Salamon* Etelka Kassa, *Schlesinger* Benő és *Schlesinger* Malvina Igló

*Schönbrunn* Márk Miskolc, *Spronc*z Dávid Miskolc, *Stein* Kornél Eger, *Székely* Adolf Eperjes, *Székely* Dora Ungvár, *Szepesi* Ármin Kassa, *Strausz* Emil Miskolc, *Szilágyi* Nándor Kassa, *Vadas* Ábrahám Miskolc, *Vedres* Erzsébet Nyirbátor, *Vitt* József Sárospatak, *Weinberger* Hermin Tokaj, *Weisz* Mózes Miskolc, *Weisz* Nátán Lőcse, *Zollner* Albert Miskolc.

b) Vendégek: Dr. *Klein* József, a kassai izr. anyahitközség főrabbi, dr. *Weisz* Béla izr. hitk. elnök, dr. *Neuwirth* Elek iskolaszéki elnök, dr. *Szentlélek*y Gyula h. polgármester, *Takács* Béla kir. s. tanfelügyelő, *Sudy* Kapisztrán János iskolaigazgató, az abaujtornamegyei általános tanítóegyesület elnöke, *Fényes* Dezső, *Szegő* Imre iskolaszéki tagok, *Orlovsky* István reáliskolai igazgató, dr. *Goldberger* Miksa rabbi, hitszónok Sátoraljaujhely, dr. *Papp* Illés tanár, *Füzessy* Márton közs. tanító, *Szilágyi* Nándorné Kassa, *Schönbrunn* Márkné, *Groszmann* Péterné, *Krausz* Simonné, *Weisz* Lipótné Miskolc, *Székely* Adolfné Eperjes, *Gruber* Jenőné Sátoraljaujhely, *Vadas* Ábrahámné Miskolc, *Kertész* Ignácné Eger, *Zipser* Józsefné Kassa, *Kohn* Ida, *Kuti* Adél, *Weisz* Janka Miskolc, *Grosz* Fáni, *Klein* Janka, *Klein* Szerén Kassa, *Kálmán* Barnabás, *Vedres* László, *Kohn* Mór, *Juhász* Mór, *Herboly* Ferenc, *Angyal* Gábor, *Csernitzky* Béla, *Fekete* Péter, *Vince* Ferenc Kassa, *Karcag* Lajos Miskolc, *Vadász* Zsigmond Nagymihály.

1. A Hymnus eléneklése után pont 9 órakor *Schlesinger* Ármin körelnök megnyitja az ülést. Lelkes szavakban örömeinek ad kifejezést a körtagok egybegyűlt szép száma fölött. Beszédje további folyamán fejtegeti azt a fontos hivatást, melyet a zsidó tanító a haza és felekezet szolgálatában teljesít, rámutat arra nemes buzgalomra, mely lelkét eltölti és folytonos munkára serkenti és mely még szünet idején sem engedi őt pihenni.

Üdvözli a megjelenteket, köztük a város képviselőjében megjelent dr. *Szentlélek*y Gyula h. polgármestert, kinek köszönetet mond a város dísztermének átengedéséért, üdvözli dr. *Klein* József főrabbit, *Takács* Béla, kir. s. tanfelügyelőt, az izr. anyahitközséget képviselő dr. *Weisz* Béla hitk. és dr. *Neuwirth* Elek iskolaszéki elnököt, kiknek köszönetet mond azért, hogy a kassai izr. anyahitközség vendégül fogadja a körülés tagjait. Üdvözli továbbá *Csukási* Fülöp egyesületi alelnököt az Orsz. Izr. Tanítóegyesület központi vezetőségének képviselőjében és a testvérfiókkörök képviselőit. A jegyzőkönyv vezetésére felkéri *Weisz* J. Lipót köri titkárt, hitelesítésére *Zollner* Albert és *Gyarmati* Samu miskolci kartársakat.

Szép beszédjét ama imaszerű óhajjal végzi: „Áldja meg az Isten hazánkat és felekezetünket!”

2. Dr. *Klein* József főrabbi üdvözli erre remek eloquentiával elmondott, eszmékben gazdag beszédben a közgyűlést.

Helyesli, hogy az előtte szóló elnök megnyitójában nem tett különbséget zsidó és más felekezetű tanítók között. Örül annak, hogy a hazai zsidó tanítóság csak egy láncszeme az egyetemes tanítóságnak, mellyel hazaszereletben összeforrt. Mint rabbi azonban szükségét érzi, hogy a zsidó tanító specialis hivatásáról is szóljon. De mi ez? Sivatagban vándorolnak őseink, közel vannak az ígért földéhez, aztán szólnak:

דרך המלך נלך, לא נסור ממנו ימין ושמאל, עד אשר נעבור גבולך

A királyi úton haladunk, nem térünk le se jobbra, se balra, míg elérjük a határt. Kettős feladata van a zsidó tanítónak. A tanító csak a kulturát szolgálja, a zsidó tanító vallást is tanít. Melyik a fontosabb? Felel az Írás: ימין ושמאל לא נסור ממנו Egyenlően szent mindkettő, a helyes utról letérni nem szabad, se jobbra, se balra. Így érünk a határhoz, a kitűzött célhoz. És mi a tanító jutalma? E kérdésre is megfelel az Írás: Mondá az Örökkévaló Mózesnek: עלה אר הר העברים הזה, וראה את הארץ

\*\*

messzire beláthatod a földet. Az ígélet földje nem a tied, az a népé. A tied a magasabb szempont, tisztultabb felfogás légkörébe emelkedni. A zsidó tanítónak több jut ki a jajból-bajból. A kassai izr. hitközség a kivételek közé tartozik, mert a tanító megélhetéséről is gondoskodik. De a legtöbb zsidó-tanító kénytelen a Mózes jutalmával beérni és megelégedni. Pedig a zsidó tanító Mózes rajongásával tudta mindig hivatását teljesíteni.

Tanítónak vallja magát és büszke arra, hogy a zsidó tanítókkal kartársi viszonyban áll. Leghőbb kívánsága, hogy a mózesi rajongás ki ne vesszen a zsidó tanítók szivéből. Isten áldását kéri a tanítók munkájára, azok üdvözlésével és köszöntésével végzi nagyhatású, remek beszédjét.

3. Következik dr. *Szentlélek* Gyula h. polgármester beszédje, ki a város nevében üdvözli a megjelent tagokat. Örömeinek ad kifejezést, hogy a kultúra harcainak hajlékot adhatott. Sajnálja, hogy kötelessége másfelé szólítja. Mielőtt távozik, kéri a tanítókat, legyen ezután is jelszavuk: *A haza mindennek előtt.*

4. Az iskolaszék nevében dr. *Neuwirth* Elek, iskolasz. elnök intéz az egybegyültekhez szép üdvözlő beszédet. Nagy örömeire szolgál — ugymond — hogy a zsidó tanítók északkeleti fiókköre Kassán tartja ülését. Üdvözlete nem formalizmusból történik, hanem azért, mert tudja, hogy a magyar nemzeti eszme forrongásban tartja a zsidó tanítókat, mert az a meggyőződés hatja át, hogy a zsidó tanító a kultúra és a haza szolgálatában teljesíti nemes hivatását, melyet teljesen átérez és a kozmopolitizmus régen elégett izzó hazaszeretete tüzeiben. Kívánja, hogy munkálkodjanak továbbra is a haza dicsőségére és a felekezet dicséretére. Hitrokonni szeretettel mond „Isten hozott“-at és azt kívánja, hogy itt tartózkodásuk ideje alatt jól érezzék magukat.

5. *Takács* Béla kir. s. tanfelügyelő megköszöni a szíves szavakat, amelyekkel az elnök kitüntette. Üdvözli a körülést úgy a kir. tanfelügyelőség, mint a maga nevében. Kívánja, hogy kartársi szeretetben megizmosodva térjenek haza hirdetni a hazaszeretetet és a tudást.

6. Következik *Sudy* K. János, az Abauj-tornamégyei ált. tanítóegyesület elnökének beszédje. A megyei tanítóegyesület nevében örömmel üdvözli a gyűlést. Arra emlékeztet, hogy ama város székházában gyűléseznek, mely évszázadokkal ezelőtt zászlóvivője volt a szahadságnak és kulturának.

7. *Csikási* Fülöp egyes. alelnök a központ szeretetét és tiszteletét tolmácsolja. Jól eső örömmel konstatálja, hogy olyanokat lát itt a jelenlevők között, kik 40 évvel ezelőtt az egyesület bölcsőjénél állottak és még most is ifju hévvel dolgoznak az egyesület fölvirágoztatásán és megerősödésén.

Szereti a vidéket és vágyakozik a vidéki testvérek közé. Az egyesület viszonyait nem ismerő vendégek iránti tiszteletből kötelességének tartja elmondani, mi indította a zsidó tanítókat az egyesület megalakítására. A zsidó iskolának speciális feladatai vannak, melyek általános tanítóegyesületek keretén belül megoldhatók nem voltak. Így jött létre az Orsz. Izr. Tanítóegyesület mely a magyarosítás és a magyar tankönyvirodalom terén elévülhetetlen érdemeket szerzett. Az egyesület kiadta az első magyar fordítású bibliát zsidó iskolák számára. Azonkívül 31 közkezen forgó jeles tankönyvet adott ki több mint 100.000 példányban. Felekezetünk szerveztlenségében az egyesület képezi az összekötő kapcsot a felekezeti árnyalatok között, amely a felekezeti oktatás terén az egységes irányítás fontos munkáját végzi. Erőt és kitartást kívánva, ismételten üdvözli a körülést.

8. Elnök fölkeri a közgyűlést, hogy tekintettel az idő előrehaladottságára és ama körülményre, hogy a tavalyi jegyzőkönyv tartalmát az Értesítőből úgy is ismerik, tekintsek a jegyzőkönyvet fölolvastottnak.

Az indítványt elfogadják és a jegyzőkönyvet hitelesítik

9. *Szilágyi* Nándor kassai ig. tanító indítványozza, hogy a gyűlés alkal-

mából intézzenek üdvözlő táviratot a tanügyi kormány vezéréhez, *Apponyi Albert* grófhoz.

Az indítvány elfogadásával a következő tartalmú sürgönyt küldi az elnökség a miniszter üdvözlésére:

*Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter* *Budapesten.*

*Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Északkeleti körének Kassán gyűlésező tagjai Isten, haza és emberszeretet jegyében munkálkodva, szívből üdvözlük Nagyméltóságodat, mint e szentháromság lelkes zászlóvivőjét. Isten áldását kérjük fenkölt szellemből folyó törekvéseire, melyeknek szolgálatában erőnket kimeríteni óhajtjuk.*

Ugyancsak a közgyűlés egyhangú határozatából a központi vezetőséghez a következő üdvözlő sürgönyt intézi a korelnökség:

*Kornfeld Gyula Budapest, Sip-utca 12. sz.*

*Az Északkeleti Kör közgyűlése szívélyesen üdvözli a központi elnököt és vezetőséget.*

10 Jegyző felolvassa a fiókkör történetét kimerítően és szépen fejtegető titkári jelentését.\*)

A titkári jelentéshez hozzá szólt *Lengyel Samu*, homonnai igazgató-tanító. A maga részéről — úgymond — elismeréssel adózik a gondosan kidolgozott titkári jelentésnek és különösen a bátor hangnak, amellyel a gyűlések megtartásának akadályaira rámutatott, ezek között arra is, hogy a keresk. miniszter a kedvezményes jegyeket elvi okokból nem engedélyezte. Szóló rámutat azon messze kiható nagy előnyre és haszonra, amely a tanításra hárul abból a közvetlen tapasztalatból és szemléletből, amelyet a tanító ilyen társas tanulmányi kirándulásból merít és magával iskolájába haza visz. Sajnálattal vette tudomásul, hogy azon kérelemnek, hogy a Kassán megtartandó, tanulmányi kirándulással egybekötött ülésre kedvezményesen utazhassanak a tanítók, hely nem adatott. Dacára a tanítók ismert idealizmusának és bár úgy van meggyőződve, hogy nagyon szerényen, nyomoruságosan díjazott, rendesen nagycsaládú zsidó-tanító is igen gyakran hoz anyagi áldozatot a tanügyért, mégis azt hiszi szóló, hogy nem egy tanító maradt el ezen nagyon tanulságos üléstről csak azért, mivel nem nyerhetett kedvezményes jegyet. És ki látja ennek kárát? Nem csupán a tanító. Ez nem lehet közönyös az államkormányra.

Szóló ezért indítványozza, hogy a fiókkör kifejezve sajnálatát afölött, hogy a kedvezményes árú menetjegyek iránti kérelemnek hely nem adatott, keresse meg az egyesület központi vezetőségét, hogy a jövőre nézve — rámutatva arra és kellőképpen hangsúlyozva azt, hogy ily tanítógyűlések utolsó sorban szolgálják a tanítók személyi érdekeit, amire az új Tanterv és Utasítás oly nagy súlyt helyez — hasson oda, hogy a fiókkörök kérelemnek is éppen elvi okokból a jövőben hely adassék és az vissza ne utasíttassék.

A titkári jelentés többi részét is elismeréssel veszi tudomásul és a titkárnak tiszte buzgó betöltéséért köszönetet mond, illetve indítványoz.

A körülés *Lengyel Samu* indítványához egyhangú helyesléssel hozzájárul, mit elnök határozatilag kimond.

11. *Kálmán Márton*, fővárosi tanító, köszönetet mond a kör vezetőségének, hogy alkalmat adtak neki módszerének, az „Eleven ABC” bemutatására és azután rátér új módszerének ismertetésére. 3 követelményt akar evvel megvalósítani: 1. a tanítás élénkségét, 2. a szemléletességet és 3. a koncentraciót és felhasználja a kis gyermek kedélyének 2 elemét: a játékot és dalt. Az eddigi módszerek szerinte meg nem felelnek és azok használata mind a gyermekre és mind a tanítóra nézve nehéz és fárasztó. A hangoztató eljárás

\*) Lapunk mult számában közöltük.

száraz és unalmas. A hang és jele, a betű között nincs semmi rokonság. A fonomimika élénk ugyan, de nem koncentrálnak, hanem különválasztja az olvasást és írást és nagyobb szerepet ad a képzeletnek, mint az igazi érzékelésen alapuló szemlélet munkájának. A mozgások és jelek itt nem természetesen.

Az ő módszere egyesíti az eddigi módszerek előnyeit és azokat rendszerbe foglalja. Itt az olvasás és írás egységes. Az írási előgyakorlatot itt rajzolás pótolja. Az ének is hozzájárul a szerzett képzetek megrögzítéséhez. Kézügyesítő hivatást is teljesít, mert a gyermek a betűalak szemlélésére szolgáló tárgyat agyagból maga is megformálja, vagy papírból kivágja.

Ezután bemutatja az „U” ismertetését. E célra szolgál egy kutyafej, mely nyomásra kitátja a száját „u” alakot mutatva és ugat, vagyis „u” hangot hallat.

Ehez fűződik a beszéd- és értelemgyakorlat a szín, alak, részek szerinti szemléltetés alapján. Ezután a gyermekek egy kis dalocskát énekelnek a kutyáról: „Ugass, ugass te kutya, u, u, u, u, u!” Ezután a hüvelyk és mutatóujjal nyitottszájú kutyafejet formáltatunk velük. Ezután következik a betű ismertetése a nyitott kutyaszáj árnyékából levezetve. Ezután jön a rajzolás az alak után szemléltetve, mese és a kutya szájának utánzó alakítása agyagból. Az „a” ismertetésére almát mutat be azután, hasonló tanítási fokozatokat használva. Az almát a tanítás végén megeszik és így a tanultat a szó igazi értelmében megemésztik.

Az összevonás úgy történik, hogy az eleven betűk elhelyezésére szolgáló szekrény előoldalán kifeszített felső sodronyra függesztjük valamely szó eleven alakjait, a második sodronyra a megfelelő betűket bizonyos távolságra egymástól. Míg az egyik betűt hangoztatja a tanuló, a másikat közelebb vonja és midőn a másikhoz ér, kimondja. És ez annál könnyebb, mert betű és hang egy dologból levezetve, az asszociáció törvényénél fogva a betű megpillantásánál mindjárt a megfelelő hang jut a gyermek eszébe. Betűközelítés hangközelítést von maga után.

A bűvész-szekrényben bemutat aztán egy kis boltot mogyoró, dió stb.-vel telt fiókokkal s 20 golyós számológéppel, melyek a számolás változatos és érdekes szemléltetésének szolgálatában állanak.

A nagy érdeklődéssel és feszült figyelemmel hallgatott előadás befejezte után kitört éljenzés és tapsvihár csillapultával elnök köszönetet mond előadónak élvezetes módszerének ismertetéséért, amely az olvasástanítás munkáját fölülte megkönnyíti a tanítónak és a gyermek önmunkálkodása alapján figyelmét és érdeklődését mindvégig lekötve, játszva sajátíttatja el vele a kitűzött anyagot.

Egyszersmind kéri a közgyűlés tagjait, hogy tekintettel az idő előrehaladottságára, tartózkodjanak a hozzászólásoktól és tartsák fenn esetleges megjegyzéseiket szaklapok részére.

12. *Székely* Adolf, eperjesi tanító olvassa fel munkáját a lakbérügyről. A bevezetésben elmondja, hogy a világ mulandósága közepette, az emberek és viszonyok forganósága mellett csak a tanítók nyomoruságos helyzete változatlan és örök. E bajért főképpen a tanítókat hibáztatja, kik önérték hiányában és igényeik túlságos szerénysége mellett közömbösen és tétlenül tűrik nyomasztó helyzetüket. De a helyzet javulásának egyik akadályát az iskola-fenntartás mai rendszerében is látja. Az iskola t. i. a bizonytalan és folytonos ingadozásnak kitett tandíjakra alapítja létét, holott, mint más hitközségi intézményt, a hitközség pénztárából, iskolaadóból kellene azt fenntartani.

Szükségesnek tartaná, hogy a jelenlegi kormányt felvilágosítsák arról, hogy a régi kormányok a tanítók rovására félremagyarázták *Eötvös* báró böles és humanus törvényeit. A következő határozati javaslatot nyújtja be, illetve ajánlja elfogadásra:

„Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Északkeleti Fiókkörének 1906. évi július 2-án Kassán megtartott közgyűlése elhatározza:

1. A zsidó népiskola létének, biztosabb alapokra való fektetése és ezzel karöltve a zsidó néptanító javadalmazásának emelése szempontjából az egyesület minden tagja a maga hitközségében odahatni igyekezzék, hogy a tandíjfizetés mai rendszerének megszüntetésével hozassék be az általános iskolaadó és az iskolafenntartás összes költségei a hitközség pénztárát terheljék.

2. Ez év őszén, midőn egyesületünk nagyválasztmánya Budapesten ülészik, az elnökség vezetésével *monstreküldöttség* járuljon *Apponyi* Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter elé, átnyujtandó neki egy jogilag és a méltányosság szempontjából jól megindokolt memorandumot, kérve őt, hogy a 68. népoktatási törvény igaz és való értelmében végrehajtsassék, továbbá tekintettel a zsidó tanítók érdemeire, de fölötte mostoha helyzetére, kötelezze a hitközségeket a XI. fizetési osztály szerinti lakbérilletmény megadására, tekintet nélkül a meglevő törzsfizetés nagyságára.

3. Hogy a deputáció minél impozánsabb legyen, bocsásson ki a vezetőség egy lelkes felhívást, melyben a kartársak felszólíttassanak, hogy minél nagyobb számmal való megjelenésükkel a mozgalom súlyát és számbaveendőségét emeljék és annak sikerét biztosítsák.

4. Hogy a legszegényebb kartárs — akit a dolog legégetőbben érdekel — szintén megjelenhessék, felhatalmaztatik a vezetőség, hogy utiköltségek megtérítése címén 600 K erejéig terhelhesse meg az egyesület pénztárát.

5. A központi vezetőség a maga kezdeményezésére is indíthat ugyan ilyen mozgalmat, mindazonáltal szólítsa fel az Északkeleti Kör elnöksége a többi köröket kellő időben való hasonló határozathozatal végett.“

Előadó kérdést intéz továbbá a központ képviselőjéhez, hogy a tavalyi gyűlésről idő rövidsége miatt elmaradt értekezést a lakbérüggyről a szerkesztő miért nem közölte az Értesítőben. Végül indítványozza, szavazzanak köszönetet *Schlesinger* elnöknek és *Weisz* titkárnak tántoríthatatlan buzgalmukért, hogy a lakbér kérdését újból napirendre tűzték, dacára, hogy 2 ízben már tárgyalták.

Csukási Fülöp, a központ képviselője hozzájárul a határozati javaslat első részéhez, t. i. az iskolaadó behozatalának eszméjéhez, továbbá a lakbérilletménynek a XI. fizetési osztály szerinti rendezéséhez, de egységes szervezet hiányában nem tartja ezt keresztülvihetőnek. A javaslat azon részét, hogy a monstre-deputáció alkalmából a szegényebb tanítók segélyben részesüljenek, nem fogadhatja el, mert alapszabályellenes. A cikket pedig, melyről előadó panaszkodott, nem közölhették, mivel éles támadásokat tartalmazott a központi vezetőség és egyes személyek ellen. Hogy a tavalyi határozatoknak a központi vezetőség nem tett eleget, azt a viszonyok mostohaságával és különösen avval magyarázza, hogy a törvényen kívüli időben a kormánnyal érintkezni és tőle bármit is kérni nem lehetett.

Többek hozzászólása után a közgyűlés előadónak a tanítók mostoha lakbérviszonyai javítását célzó törhetetlen fáradozásáért, valamint a mai élvezetes előadásáért köszönetet szavaz, a javaslatot a kormány elé küldöttségileg járulhatóság céljából fölránduló, szegényebb kartársak segélyezésére vonatkozó pont kivételével elfogadja és határozattá emeli.

13. Elnök 10 pernyi szünetet ad és aztán újból megnyitja az ülést.

14. *Lipkovics* Emil, kassai tanító felolvassa „A szocializmus és a zsidó iskola“ című munkáját, melyben ismerteti a szocializmus fejlődésének történetét és a zsidó iskola feladatát vele szemben.

Elnök javaslatára a közgyűlés köszönet szavaz előadónak gondosan megírt felolvasásáért.

15. *Schlesinger* A. elnök átadja az elnöki széket *Lóvy* Mór társelnöknek, ki felszólítja *Vitt* Józsefet értekezésének felolvasására.

*Vitt* József erre ismerteti az új tantervet, szembeállítja azt a régivel és kimutatja az új tanterv pedagógia becsét, haladását.

*Lövy Mór* elnök hálás köszönetet mond értekezőnek az élvezetes és tanulságos felolvasásért és indítványozza, hogy ez az Értesítőben való közlés céljából a szerkesztőségnek beküldessék, mely elnöki előterjesztéshez a közgyűlés egyhangú helyesléssel hozzájárul.

16. *Fűzi Márk*, liptószentmiklósi tanító bemutatja saját számvetési módszereit, annak alapján és az új tanterv szigorú szemmeltartása mellett az 1. oszt. számára írt számvetési olvasókönyvének tervezetét, valamint a szorzást és osztást szemléltető tábláit. Ezen módszer szerint a számlálás nem a szokásos módon történik: egy, kettő stb., hanem így: első, második stb. Kiváló lényege még, hogy a számjegy nemcsak jelzi, hanem mutatja, szemlélteti a mennyiséget. Ezen módszer, valamint segédeszközei a szemléltetést állandósítják, a gyermeket tényleg számolvasásra képesítik. Itt a gyermek egyszerű helyes számláltatás és szembeszökő szemléltetés következtében játékszerűen végzi a 4 alapműveletet.

A közgyűlés a kitűnő eredményt biztosító, a tanító és tanuló munkáját egyaránt könnyítő módszer bemutatásáért előadónak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

17. *Schlesinger A.* elnök köszönetet mond *dr. Klein* József főrabbinak remek üdvöz ő beszédjéért és kéri e beszéd kéziratát az Értesítő számára.

*Dr. Klein* József az elnök kérésének teljesítését megígérvén, közgyűlés elfogadja elnök előterjesztését a beszédeknek az Értesítő szerkesztőjéhez való beküldése iránt.

18. Jegyző jelenti, hogy a következő tanítók jelentkeztek az Orsz. Izr. Tanítóegyesületbe való föl vételre: 1. *Ábrányi* Jakab Nagyida, 2. *Grünwald* Lajos Csap, 3. *Horovitz* Mór Ungvár, 4. *Székely* Dóra Ungvár.

Örvendetes tudomásul szolgál és a körelnökség megbízást nyer ezek belépésének a Központnál való közvetítésénél.

19. Jegyző jelenti, hogy a következő hitközségek segélyezték tanítóikat útiköltséggel: *Eger*, *Eperjes*, *Liptószentmiklós*, *Igló*, *Löcse*, *Márkusfalva*, *Miskolc*, *Nyíregyháza*, *Pozsony*, *Sátoraljaujhely*, *Sebeskellemes*, *Szepesváralja*, *Szikszo*, *Tokaj*, *Tolcsva*.

Az ülés e jelentést örömmel veszi tudomásul és nevezett hitközségeknek jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

20. Jegyző jelenti, hogy *Fleischmann* Mór eperjesi tanító a pártoló tagok sorába lépett.

Örvendetes tudomásul szolgál.

21. Jegyző jelenti, hogy a Fiókkört közgyűlése alkalmából táviratilag üdvözölték: *Klingenberg* Jakab, a Pécsvidéki fiókkör elnöke, *Berger* Benő, az Északnyugati fiókkör elnöke, *Fleischmann* Morné Eperjes, *Szabó* Jakab Sátoraljaujhely; levélben: *Schlesinger* Simon nyug. tanító Siklós.

22. *Schlesinger* Armin elnök jelenti, hogy a fiókkör vezetőségének mandátuma a mai nappal lejárt és az eddig élvezett bizalomért úgy a maga, mint kartársainak nevében köszönetet mondva, kéri a közgyűlést, hogy a körelnökség megválasztása iránt intézkedjék.

*Lang* Izidor abaujszántói tanító erre közakarattal a választás vezetésére körelnöknek megválasztatván, elfoglalja az elnöki széket.

*Vitt* József erre jelenti, hogy *Knopfler* Sándor sátoraljaujhelyi tanító, az általános tiszteletnek és közbecsülésnek örvendő egyik társelnök, az idén nyugalomba vonul. Ékes szavakkal ecseteli azt a közhasznú tevékenységet, melyet a tanítók e nesztora hosszú tanítói pályája alatt kifejtett. Főlemlíti, hogy megyéjében becsületességével, lelkiismeretességével, különösen pedig a tankönyvirodalom és ujságírás terén kifejtett nagy munkájával a tanítói név-

nek becsületet és dicsőséget szerzett. Indítványozza tehát, válasszuk meg szeretetünk és tiszteletünk jeléül tiszteletbeli elnöknek és kéri a közgyűlést, utasítsa a korelnökséget, hogy tegye meg a szükséges lépéseket *Knopfler* méltó ünneplésére.

A közgyűlés ez indítványt egyhangú lelkesedéssel elfogadja és *Knopfler* Sándort tiszteletbeli elnöknek megválasztja. Ugyancsak egyhangú felkiáltással megválasztja elnöknek *Schlesinger* Ármint, társelnöknek *Lóvy* Mórt és *Szilágyi* Nándort, jegyzőnek *Weisz* I. Lipótot.

Az eredményt *Lang* Izidor korelnök kihirdetvén, *Schlesinger* Armin újból elfoglalja elnöki helyét és az újból megnyilatkozott bizalmat úgy a maga, mint a körvezetőség többi tagja nevében megköszöni.

23. *Lengyel* S. az ezen ülésen szerzett tapasztalatok alapján azt indítványozza, hogy jövőben a kör vezetősége kevesebb pontu programmot állítson össze, amely teljesen kimeríthető legyen és ha gyakorlati mintatanítás, vagy valamely tanügyi vívmány ismertetése, bemutatása volna a tárgysor valamely pontjául fölvéve, úgy ez legyen a program gőcpontja, amely körül tárgyilagos diskusszió keletkezhessek.

Elfogadtatik.

24. Elnök a vendégeknek és tagoknak az ülés iránt tanúsított érdeklődését megköszönve, az ülést bezárja.

*Weisz J. Lipót*  
titkár.

*Schlesinger Armin*  
elnök.

*Zollner Albert.*

Hitelesítik:

*Gyarmati Samu*

## MEGHÍVÓ.

Az Országos Izr. Tanítóegylet „BÁCS-BODROG MEGYEI FIÓKKÖRE”  
1906. augusztus hó 27-én Szabadkán tartja évi

## K Ö R Ü L É S É T,

melyre a kör t. tagjait, a megye területén működő izr. tanítókat és iskolaszékeket és a tanítás ügyének barátait ezennel tisztelettel meghívjuk.

### N A P I R E N D:

- Dél előtt 9 órakor. 1. Elnöki megnyitó, mondja *Erdős* Jakab bajai igazgató, elnök.  
2. A zentai jegyzőkönyv hitelesítése.  
3. Titkári jelentés.  
4. Az új tanterv és a zsidó iskola. Irta és felolvassa *Nagy* József bezdáni tanító.  
5. A gyermek megfigyelése. Irta és felolvassa *Bogyó* Simon adai tanító.  
6. A családi nevelés legfontosabb alapelvei. Irta és felolvassa *Fodor* Dávid szentesi igazgató-tanító.

### II.

- Délután 3 órakor. 1. Esetleges indítványok, melyek legkésőbb augusztus hó hó 24-ig írásban a jegyzőhöz beküldendők.  
2. Az 1908. évikörülés helyének megállapítása.

Baján, 1906. évi augusztus havában.

*Stricker Simon,*  
körjegyző.

*Erdős Jakab,*  
köre'nök.

## Az 1906. évi július és augusztus hóban befolyt tagdíjak és gyűjtések kimutatása.

### a) Pártoló tagdíj:

	kor.
Izr. hitközség Mohol ... ..	10.—
Fleischmann Mór, Eperjes ... ..	10.—

### b) Rendes tagdíj:

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Altmann József, Gyulafehérvár	—.—	4.—	Rosenthal Rezső, Monostorszeg	4.—	—.—
Dénes S. Sándor, Kunmadaras	4.—	—.—	Schlesinger Benő, Igló ... ..	—.—	4.—
Erdélyi Sándor, Galgóc ... ..	8.—	—.—	Schönberger M., Nagymegyér	—.—	6.—
Friedländer József, Buj	8.—	—.—	Schusdik Sándor, Nagybittse	8.—	—.—
Klein Mór, Bucuszentlászló	4.—	—.—	Stier Ignác, Mosony ... ..	8.—	—.—
Krausz Mór, Villány ... ..	8.—	—.—	Szirtes Miksa, Ujvidék ... ..	2.—	10.—
Lantos(Lebovits)Jakab, Párkány	4.—	—.—	Vámos Ede, Tiszadada ... ..	8.—	—.—
Löwy Sámuel, Derecske ... ..	8.—	2.—	Váradi József, Gyöngyös ... ..	4.—	—.—
Rosenberg Salamon, Mátészalka	—.—	4.—	Weisz Pinkas, Kiskunhalas ...	4.—	—.—

### c) Gyűjtés az árva-alap javára:

	kor.
Izr. tanítótestület Losonc, alapító tagdíj 2. fele ... ..	50.—
Szabó Lipót és Fejér Lipót gyűjtése, Szécsényben ... ..	7.54
Weisz J. Lipót Miskolc, gyűjtés a tátrai kirándulás alkalmából	36.—

### d) Gyűjtés az Erzsébet-alapra.

	kor.
Szini Márk gyűjtése, Bonyhádon ... ..	1.40

### e) Gyűjtés az üdülő-telep javára:

	kor.
Füldesi Joakim, Budapest alapító-tagdíj 5. és 6. részlete	20.—
Erdélyi Sándor, Galgóc rendes tagdíj 3. részlete ... ..	2.—

Budapesten, 1906. augusztus 26-án.

Győri Adolf,  
egyes. pénztáros.

## Bonyhádi Miksa.

1842—1906.

Ismét kidőlt a régi tanítógárdának egyik oszlopos tagja. *Bonyhádi Miksa*, ki alig 4 évig élvezte jól kiérdemelt nyugdíját, július hó 21-én rövid szenvedés után jobblétre szenderült. Olyan volt halála, mint egész élete: zajtalan. Panasz nélkül és vallásos megadással fogadta a kaszás embert, ki éppen akkor vágta el élete fonálát, midőn legifjabb gyermekének, *Bonyhádi Ignác*, szempei tagtársunknak menyegzőjére kellett volna mennie. A megboldogult Pozsonyban született 1842-ben, fia volt a nagy "ר' זלמן באניהאד ו"ל"-nak, ki ד"ן volt Pozsonyban. Ifjkorában Balassa-Gyarmaton, majd ismét szülővárosában tanult, de szíve-lelke a tanítói pályára vonzotta. Sokat küzdött, míg a magyar nyelvet annyira elsajátította, hogy magyarul is taníthasson. Működött Nagymagyarországban és 24 évet Szempcen; összesen 34 évig tanítoskodott. Nagy héber tudása, a németben való jártassága; lelkiösmeretes pontossága és hivatásszeretete őszinte tiszteletet és elismerést szereztek neki. Működésének nagyobb része abba a korba esik, midőn a zsidó-tanítónak eselédorsza volt, midőn minden év végén a felmondás, elbocsátás réme mint Damokles kardja lebegett a tanító feje felett és ez igen sok keserűséget szerzett jámbor lelkének.

Kitünő tanító volt, lelke melegét öntötte tanítványaiba és nincs egy sem tanítványa közül, ki nem gondolna hálával a megboldogultra.

Egyesületünknek buzgó tagja volt; jellemzi pontosságát és kötelességtudását, hogy már január elsején aggódott, hogy csak pontosan küldhesse be

tagsági díját. Kilenc évig működtem Szempcen a megboldogulttal együtt és minden nap újból meggyőződhettem az ő kartársi szeretetéről.

S most Isten veled, szeretett kartárs! Aki csak ismert, mindenki tisztelettel fog rád emlékezni, mert igazi zsidó tanító voltál. Legyen a föld pora könnyű neked!

Szombathely.

Klein Gyula.

## KÖNYVISMERTETÉSEK.

**Izraelita Családi Naptár. IV. évfolyam, az 5667. (1906/7) évre,** szerkeszti: Ötvös Károly. 144<sup>o</sup>. Ára 1 korona 20 fillér.

Mint az előző években ilyen időtájt, a szokott pontossággal jelent meg az *Izr. Családi Naptár*, immár IV. évfolyamában. Maga az a tény, hogy t. i. már negyedszer jelenik meg ez a naptár a könyvpiacra, nemcsak azt bizonyítja, hogy a szerkesztő — miként az előző illusztris írója, dr. Fischer Gyula pesti rabbi, mondja — erősen kitartó természet az ő tervei mellett, de főleg örvendétesen bizonyítja azt, hogy ez a naptár határozottan kezd szükségét pótolni és hogy a zsidó közönség kezdi megérteni és méltányolni a szerkesztő intencióit, melyek őt ez úttörő vállalat megindítására sarkalták.

Mikor a tavali naptárt e helyütt ismertettük, szinte kimerültünk a dicséretből és elismerésből; azt hittük, hogy a naptár külső szépsége és belső tartalmassága — olcsó árához viszonyítva — alig fokozható már. És ime, ránk cáfol ismét a fáradhatatlan szerkesztő, aki, mintha önmagával kelne versenyre, évről-évre szebbet, tartalmasabbat nyújt, újra és újra aktuális érdekességekkel és érdekes aktualitásokkal kedveskedve olvasóközönségének.

Azért most is csak a dicséret és az osztatlan elismerés hangján szólhatunk. Az új naptár már külsőleg is tetszetősebb a tavalinál, a domborműről készült címképecskéje, mely Ráchel sirját ábrázolja, valóban gyönyörűnek mondható.

A könyv bő tartalmát a következőkben ismertetjük röviden. Három részből áll: 1. Naptári rész. 2. Közigazgatási rész. 3. Irodalmi rész. A naptári részben a csillagászat tudnivalókon kívül a legnagyobb tért a tizenkét hónap kalendáriuma foglalja el; minden hónap lapja gyönyörű diszítványokkal van ellátva. A hónapokkal párhuzamosan a múltak eseményeire vonatkozó krónikákat találunk. A könyv e részében találjuk még az év ünnepeinek és kiválóbb napjainak tájékoztató összefoglalását. Az ünnepeknek, öröm- és bójtnapoknak rövid magyarozatát. (Ez a fejezet a legjobbak közül való.) Barmiczvótáblázatot. És végül egy, az év összes szombatjainak heti szakaszait és háftórait fel tüntető táblázatot.

A második, a közigazgatási rész, 8 fejezetben a szükséges tudnivalóknak egész tárházát nyújtja. Már az egyes fejezetek lent elsorolt címei is sejtetni engedik, mennyi mindent nyújt a naptár ezen része: I. Általános rész. II. Izraelita közigazgatás. III. Hitközség. IV. Egycsületek. V. Közoktatás. VI. Kórházak. VII. Felekezeti sajtó. VIII. Vegyesek.

Legértékesebb és legváltozatosabb természetesen a harmadik, az irodalmi rész. A rövid tartalomjegyzék is felvilágosítást nyújthat a könyv e részének érdekességéről. *Évfordulón.* Költemény. Irta: Ötvös Károly. — Az év krónikája. — *Halottaink.* (Schweiger Márton, képpel, Bródy Zsigmond, képpel, Sternthal Adolf, képpel, Szántói Körösy József, képpel, Tábori Róbert, képpel, Zadoc Kahn, képpel, Rabbi Ehrenfeld Saul, képpel, Friedlieber Albert, képpel). — *Művészet.* (Magyar-Mannheimer Gusztáv, képpel, Fényes Adolf, képpel). — *Irodalom.* (A zsidók egyetemes története. Magyar Zsidó könyvtár. Szemelvények a biblia utáni irodalomból. Irta: Frisch Armin dr. A szentföldi út, irta: Szabolcsi Miksa. — Babylon vizein, költemények. Irta: Patai József. — Szerelmes

zsoltárok, költemények. Irta: *Gerő Attila*. — *Jótekonyság*. (Csepeli Weisz Manfréd, képpel). — *Az orosz zsidó üldözésekről*. Irta: *Hevesi Simon dr.*, öt képpel. — *A francia zsidók szanhendrinje*. Irta: *Weisz Miksa dr.* — *A jeruzsálemi királysírok*. Irta: *Szabolcsi Miksa*, képpel. — *Megszegte a szombatot*. Irta: *Zangwill Izráel* (Angolból). — *A londoni gettó*. Ismertetés, három képpel. — *Egy zsidó iparosról*. Irta: *Gerő Attila*. — *A régi zsidó temető Prágában*. Irta: *Elek Sándor*, három képpel. — *Áron*. Elbeszélés. Irta: *Falk Richárd*. — *Két zsidó miniszter*. Irta: *tvös Károly*, két képpel. *Beszédes számok*. (Felekezeti statisztika.) Irta: *Hegyi Ödön*.

E rövid ismertetésünk után fölöslegesnek tartjuk az úttörő kis művecskét külön is olvasóink figyelmébe ajánlani. Annál kevésbé tartjuk ezt szükségesnek, mert hiszszük, hogy átlapozva a naptárt, mindenki készséggel fogja iránta felkölteni ismerősei érdeklődését.

*A naptár bolti ára: 1 kor. 20 fill.* Tanítók, kik viszontelárusításra vállalkoznak, legalább 5 példány rendelése esetén vagy 25% jutalékra, vagy minden 4 példány után 1 tiszteletpéldányra tarthatnak igényt. E kedvezményes feltételek mellett azonban a naptár *kizárólag csak a szerkesztő-kiadónál* (Budapest, VIII. Kerepesi-út 9/B), egyébként minden jobb könyvkereskedés útján rendelhető meg.

**Héber nyelvtan iskolai és magánhasználatra** írta *Stern Mór*. Kiadja *Schwarz Ignác* könyvkereskedése. Budapest, VII., Király-utca 8. sz. 1906. Ára 72 fillér.

A népiskolában a nyelvtanítást általában mint külön tantárgy mindinkább háttérbe szorul, a *héber* nyelvtan pedig már régóta nem szerepel a zsidó iskola órarendjén, mert a szükséges nyelvformákat a tanító csak alkalomadtán és nem rendszeresen ismerteti a gyermekkel, részint a helyes olvasás részint a szó értelmezése céljából. Ámde az így minden rendszer nélkül csak alkalomszerűen nyújtott héber nyelvtani anyagot a felső osztályokban mégis csak szükséges, hogy összefoglaljuk tervszerűen, különben a gyermek az apránként nyert ismereteket át nem tekintheti. Erre szükséges az olyan kézikönyv, aminőt jelen sorainkban kartársainknak bemutatni alkalmunk van.

Szerző hosszú évi tapasztalatait a héber tanítás terén értékesítette és a tanítás eredményét jelen könyvében tanítóknak és tanulóknak egyaránt áttekinthetően nyújtja. Nem módszeres feldolgozást, hanem — és pedig nagyon helyesen — a tanítás eredményét adja és ezt világos értelmezéssel, helyes egymásutánban, áttekinthetően, mellőzve mindazt ami csak nyelvbuvároknak való. Az öt ivre terjedő füzet nagyobb része az igeragozás módjait tárgyalja célszerű, könnyen áttekinthető és ügyes be rendezésű táblázatokban. Az igeragozáshoz szerző megjegyzéseket fűzött, melyek a gyakorlatban előforduló eltéréseket csoportosítva felsorolják. Különösen dicsérendő hogy szerző mindenütt a héber terminológiát használja. Sokban hasonlít ez a könyv a Bécsben több kiadásban Schwarz Gottlieb által hasonló célra írt „*Hilfsbuch für Lehrer*“ című kitűnő tankönyvhez, melyet néhai Dr. Weisz József hírneves rabbi és pedagógus annyira jónak talált volt, hogy a talmudtóra iskolájában tankönyvül bevezette.

A könyvecske külső kiállítása csinos, a héber szöveg hibáktól ment és tetszetős alakú. Mindezeknél fogva a szóban levő könyvecskét a kartársaknak a legmelegebben ajánlhatom.

Budapest

*Hajnal Jakab.*

## Zsidó iskolai Értesítők.

Ismerteti: *Hoffmann Mór.*

18. *A pozsonyi orth. izr. hitközségi elemi fiu- és leányiskola értesítője az 1905—1906. iskolai évről*. VII. évfolyam. Irta *Kohn Vilmos*, népiskolai igazgató. Az értesítőben két kép is van. Az egyik: az orth. izr. iskola szülőjdműhelye, melynek kapcsán az igazgató a szülődiskoláról beszámol. A másik a pozsonyi orth. izr. elemi fiu- és leányiskola szabad asztala. Az e célra szolgáltatott adományok is dicsérik a pozsonyiak jó szívét. „Az intézet beléletére vonatkozó momentumok“ c. alatt melegen emlékezik meg *Hahn Adolf* nyugalmazott tanító elhunytáról és m. é. szeptember 25-én történt temetéséről. Megemlékezik az értesítő a leányegyletről, az alapítványokról s a filléregyletről, melyek mind követésre méltó például szolgálhatnak. Az

iskola hazafias szelleméről az iskolai ünnepek tesznek tanubizonyságot. A tanítótestület a talmud-thora tanítóival együtt 12 tagból állott. Közli az értesítő még a feldolgozott tananyagot is. Mind a fiu, mind a leányiskola 5 osztályból áll. A tanulók száma az év végén volt: 273 fiu és 209 leány. Igen szép záróünnepélyt tartott az iskola. Ez alkalommal a szavalatok és ének mellett két színjátékot is adtak elő a növendékek: *A költő*, színmű egy felvonásban és *A tavasz érkezése*, verses színjáték. Amint az értesítőtől kitűnik, az iskolát hazafias szellem lengi át, s megnehezíti a tanítók munkáját, hogy sok a német ajku. Az eredmény ennek dacára igen szép.

19. *A szegedi zsidó népiskola értesítője 1905—1906.* Az értesítő a rendes rovatokat tartalmazza. A tanítótestület 8 tagból áll. Dicséretre méltó a szegedi jótékony sziveknek a tanulók segélyezése körül kifejtett fáradozása. 61 fiut és 47 leányt láttak el ruhával az elmúlt tanévben, 2069 kor. 63 fillér költséggel. Kiemeli az értesítő a Leány-egylet tevékenységét. Ez egylet a tél folyamán 125 szegény tanulót és 65 felnőttet látott el ebéddel s összesen 22.400 ebédadagot osztott ki a lefolyt télen. Az iskola kiadása a múlt tanévben 21.346 K 86 fill.-re rugott. A bevétel tandíj és nyugdíjjárulékból mindössze 6.577 K 50 fill. A hiány tehát 14.769 K 01 fill. De ez a hiány még gyarapszik az iskolaépítési kötvények beváltására és szelvényeire eső kiadással 3.815 K erejéig, úgy, hogy az összes hiány 18.584 K 01 fillér, melyet a derék hitközség fedez. A 4 fiu- és 4 leányosztályban összesen 587 tanulót irtak be, kik közül az év végéig 37 tanuló kimaradt vagy elköltözött; az 550 tanuló közül csak 49 az elégtelen, ami fényes eredménynek mondható, tekintve még a sok kitűnő és jeles tanulót. Még megemlítjük, hogy a tanulók közül 184 a vidéki és 6 a keresztény. Közli még az értesítő a végzett tananyagot és függelékül a középiskola, polgári leányiskola hittani tananyagát, melynek tanításában Löw Emánuel osztozik, Löwinger rabbival és több tanárral és tanítóval.

20. *A nagytapolcsányi izr. népiskola értesítője stb.* Az iskolaszék megbízásából közli Weisz Ármin igazgató. Wittmann Pál tanító az évváró vizsgálatról ír és mellettük tör lándzsát és pedig a következő okokból: „A vizsgálat közelebb hozza a szülői házat az iskolához, másodsor fejleszt a gyermek önértését, serkenti szorgalmát és hozzászoktatja némileg a nyilvánossághoz. Nem valami copfnak, hanem üdvös intézménynek tartja az évváró vizsgálatot. Az értesítő közli a tananyagot. Az értesítőtől ki nem vehető, használták-e az egyesület kiadványait. A tantestület 7 tagból állt. A tanulók száma a 6 osztályban 276. Az eredmény igen szép.

21. *A nagykanizsai izr. hitközség hitoktatási intézményei az 1905—6. tanévben.* Közli dr. Neumann Ede, főrabbi. Külön füzetet kaptunk, melyben a főtnevezett hitközség nagytudományú rabbija a községben fennálló hitoktatási intézményekről, az izr. állami elemi iskola, az állami polgári fiú- és leányiskola, a főgimnázium, a felső kereskedelmi iskola, a kereskedelmi tanonciskola és az ipariskolában végzett hittani tananyagról számol be. A bevezetésben az *egyetemes hitoktatási tantervről* szól, amelynek elkészítését a szakkörök élénk figyelme kísérte, azt hiszi, hogy mind azok, kik a tanterv fölötti vita alkalmával „egymással szemben állottak, vállalva azon fognak munkálkodni, hogy az országos tanterv csakhamar a vallásos nevelés hathatós eszközévé váljék. Nézete szerint „a mostani állapotok fentartása — ha csak rövid időre is — életbevágó érdekek ellen elkövetett megbocsáthatatlan bűn volna.“ Feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a vidéken lakó hívek gyermekeinek vallásos nevelése vándortanítók alkalmazása által, vagy más úton-módon szerveztessék, s hogy az állami polgári iskolák izr. tanulóit több órai hitoktatásban részesüljenek. A nagykanizsai hitközség kebelében ez évben is fennálltak a Talmud-Tóra egyesület tanfolyamai, ezeket 71 elemi, 31 polgári, 52 felső kereskedelmi és 70 főgimnáziumi, tehát összesen 275 tanuló látogatta, ezekben a kimutatás szerint megfelelő csoportosításban Mózes I., II. és V. könyvének, a királyok II. könyvének, Jézásásnak és Pirké Ábotnak erre a célra kiválasztott fejezeteit tárgyalták, tanárok voltak Domány Ármin és Halász Jenő. A *konfirmáció* is beilleszkedett a leányok vallásos nevelésébe, Sábúot első napján tartatott ez meg. Ifjusági istentisztelet is volt minden szombaton; az exhortációkat mint évek során át, ez évben is a főrabbi mondta. Hitoktatásban részesültek: az izr. elemi fiúiskolában 173, a leányiskolában 107; az állami elemi fiúiskolában 23, a leányiskolában 46; ffz állami polgári fiúiskolában 44, a leányiskolában 93, a főgimnáziumban 144, a felső kereskedelmi iskolában 71, a kereskedelmi tanonciskolában 41, az ipariskolában 32, összesen 774

tanuló. A 10—15 lapon részletezve van mindezen iskolák hittani tanterve. A hitoktatás még ez évben a „több mint két évtized óta használt, de részleteikben gyakran módosított tantervek alapján folyt.“ A tanításból kivette a maga részét *dr. Neumann Ede* főrabbi is. Tanított a főgimnázium 5—8 osztályában, s a polgári leányiskolában. Az állami elemi iskolákban *Hirschfeld Rezső* tanította a hittant; a polgári fiúiskolában *Kertész József*; a főgimnázium alsó 4 osztályában *Halász Jenő*; a felső kereskedelmi iskolában *Kramer Lajos*; a kereskedelmi tanonciskolában és ipariskolában *Barta Lajos* hitközségi jegyző. A tankönyvek között az egyesület e nemű kiadványai is szerepelnek.

22. *A nagykanizsai izr. elemi fiú- és leányiskola értesítője* stb. Szerkeszti *Bún Samu* igazgató. A tanulók száma a tanév végén 274 volt, 104 leány s 170 fiú. Az értesítő beszámol az alapítványokról és adakozásokról, melyek igen szép összegre rúgnak s bizonyoságot tesznek arról, hogy a zsidó szívből nem halt ki még a jótékonyság nemes érzése. Téli ruhával az elmúlt tanévben 47 fiútanulót láttak el, téli lábbelivel 52 tanulót. A zsidó nőegyesület pedig, élén a nemeslelkű *Vidor Samunéval*, 300 koronát fizetett a hitközség pénztárába, 57 leánytanulót ajándékozott meg téli ruhával s a szegények tápintézetében (népkonyha) 47 növendék részesült ingyen ebédben a téli hónapokban. A tantestület 11 tagból állt, azonkívül 2 másfelekezetű hitoktató. Évközben a tantestület körében az a változás történt, hogy *Kertész József* az áll. polgári iskolákban helyettesített, miután a hitközség őt szabadságolta, helyébe *Halász Jenő* lépett a fiúiskola I. osztályából a IV. osztályba, őt pedig *Bún Sarolta* tanítónő helyettesítette az I-ső osztályban március óta. Az értesítő a részletes tanmenetet is közli osztályonként. 5. és 6. osztály nincs.

23. *A nagykanizsai izr. hitközség által fentartott felső keresk. iskola értesítője* az 1905—6. tanévről. Szerkeszti *Bún Samu* igazgató. Az értesítőt *Baumgarten Zsigmond* tanár e című cikke vezeti be: *Románia földrajzi és gazdasági leírása.* (3—27 oldal.) A tanári kar az igazgatóval együtt 7 tagból állott, volt azonkívül két hitoktató. Az értesítő közli a tantervet, a jövő évben használandó tankönyvek jegyzékét s egy kivonatot a felső kereskedelmi iskola szervezeti szabályzatából és a jelentést a Deák Ferenc-kör működéséről. Az ifjusági segítő egyesület vagyoni állása a tanév végén 2581.44 K. A tanulók száma az év végén 69 volt.

24. *A pápai izr. aut. orth. hitközség polgári fiúiskolájának és elemi iskolájának értesítője* az 1905—6. tanévről. Az iskolaszék megbízásából közli *Schor Ármán*, polg. isk. igazgató. Az értesítőt „*Felekezetiég az iskolában*“ c. értekezés vezeti be *Schor Ernő* tanár tollából. Ebből a cikkből úgy látszik, hogy a pápai zsidófelekezeti polgári iskolának ellenségei vannak; rámutat arra a kóros tünetre, mely szerint: „némely felekezeti iskolában bizonyos gőg kap lábra, a felekezeti gyűlöletből a többi felekezetek lekicsinylése sarjadzik.“ Az ellenségeskedés a pápai izr. polgári iskola ellen — úgymond az értekező — a felekezeti gyűlölség forrásából fakad. De vigasztalja őt, hogy vannak előkelő állású férfiak, kik az iskolát dicsérik, s keresztény szülők is hálával vannak eltelve az iskola működése iránt. 1905—6-ban az elemi iskolába 353, a polgári iskolába 107 tanuló iratkozott be. Az elemi iskolai tanulók közül volt 179 fiú és 154 leány, ezekből 22 maradt ki évközben. A 107 polgári fiúiskolai tanuló közül volt 75 izr., 21 róm. kath., 5 ev. ref., 4 ág. ev. A tantestület mindkét iskolában a másfelekezetű növendékek hitoktatóival együtt 20 tagból állott. Közli a tantárgyfeloszlást a polg. fiúiskolában, s ugyanez iskolában végzett héber tananyagot is kimutatja. A talmudra az I. és II. osztályban heti 16, a III. és IV. osztályban heti 20 óra van felvéve, de megjegyzi, hogy a talmud tanulása nem kötelező, de a többi héber tantárgyak oktatása is szép feladatot ró a tanulókra. *Lád Károly* miniszteri szakfelügyelő nov. 10 én kezdte meg 5 napra terjedő látogatását az iskolában s a fegyelmezéssel, a tanítással, s ennek eredményével nagyon meg volt elégedve.

25. *A nyitrai izr. hitközségi népiskola értesítője* az 1905—6-iki tanévről. Közli *Stark Samu*, igazgató-tanító. Az iskola költségvetése az elmúlt tanévben 20.758 K 30 f. volt, ebből a hitközség 3356 K 36 fillért fedezett. Az iskola népes. Beiratkozott a 6 osztályba az ismétlő iskolába járó 32 leánnyal együtt 559 tanuló. Közli az értesítő a hittani tárgyakból feldolgozott tananyagot is. A tanítótestület 9 tagból állt, ezek közül kettő tanítónő. Közli a hittani tanterveket a főgimnázium és a polgári iskola izr. tanulói részére. Az alsóbb keresk. és iparisk. izr. tanulóinak hittani anyagát a tíz-parancsolat s annak magyarázata, továbbá héber olvasás és szertartástan

képezi. A tanulók előmenetele dicséretes. Az 525 tanuló közül 18 volt kitűnő, 101 jeles, 244 I. r. és 68 II. r.

26. *A makói izr. hitközség népiskolai értesítője* az 1905—6. tanévről. Közli *Székely* Lipót, igazgató. Ez az iskola a múlt tanévben fennállásának 55. évét fejezte be. A jelentés írója nagy lelkesedéssel szól hitközségéről, mely „ritka áldozatkészséggel, bámulatos önmegadóztatással adóz iskolája ügyének.“ Az iskolába összesen 207 növendék iratkozott be, 107 fiú és 100 leány, kik között 16 volt a keresztény, évközben kimaradt 13, a tanév végén járt 194. E tanulók közül 39 lett osztályisméltésre utasítva. Az értesítő közlője azt mondja, hogy a taneredmény kedvezőbb lett volna, ha ezt az osztatlan iskola kettős munkája s a sok mulasztás nem hátráltatja. A tanítói könyvtár állománya 332 kötet, az ifjúsági könyvtár állománya 60 kötet. Egy fejezetben közli: a tanítás főbb alapelveit. A tanítótestület 4 tagból állott az énektanítón kívül.

27. *A szécsényi izr. népiskola értesítője* az 1905—6. iskolaévről, közli: *Szabó* Lipót, igazgató-tanító. Az iskola öt osztályból áll. A tanulók száma az év végén 72 volt. A tanítótestület 9 tagból állt. *Fehér* Lipót az alsó, *Szabó* Lipót a felső osztályokat tanította. Az összes tanulók közül 4 bukott meg. Az iskolában nagyrészt az Orsz. Izr. tanítóegyesület által kiadott könyveket használják. A hitközség tanítóinak fizetését 200—200 koronával felemelte.

28. *A maros-ludasi orth. izr. hitk. hatosztályú elemi népiskolájának értesítője* az 1904/5—1905/6. iskolai évekről. 5. évfolyam. Közli *Vitorla* Ignác, igazgató-tanító. Az előszóban az igazgató a felekezeti iskola hivatásáról szól s az iskola építés előtt állván, arra kéri az illetékes köröket, hogy építtessenek egy tanteremmel többet, hogy a leányiskolát is meg lehessen nyitni. Az év elején 90 növendék iratkozott be (1904-ben), a jelen iskolaév elején pedig 83, az év végén azonban csak 76 növendék maradt. A tanítótestület 3 tagból állott, azonkívül a héber olvasás és imádkoztatásnál segédkező bejáró-tanító működik. Közli az értesítő a tananyag kimutatását, külön a *héber tárgyakról*, külön a világi tárgyakról. *Amazokból* a heti órák száma osztályonként: 11, 12, 15, 18, 20, 20.

29. *A sátoraljaújhelyi status-quo izr. anyahitközség elemi fiú- és leányiskolájának értesítője* az 1905—6. iskolai évről. Függetlenül: *a más iskolába járó izr. tanulók hittanításának anyaga*. Az értesítő bevezetésében *Knopfler* Sándor Sátoraljaújhely két kiváló férfit búcsúztatja el meleg szavakban, kik mindketten érdemesek lettek rá, hogy emlékezetük a magyar Izraelben fennmaradjon. *Friedlieber* Albertet, ki 87, és *Schön* Vilmost, ki 86 éves korában hunyt el. Mindkettő Sátoraljaújhelyen született s tevékenységben s erényekben gazdag élet után hunyt el ez évben. Az 1905—6. évről szóló jelentésben olvassuk, hogy *Knopfler* Sándor, érdemes kartársunk, ez évben nyugalomba vonul. A tanítótestület 6 tagból áll (két tanítónő). Közli a tanórarendet s a végzett tananyagot. Az egyesület kiadásában megjelent könyveket használták. Az első és második osztályban fiúk és leányok együtt voltak. A tanulók száma 254 volt. 125 fiú és 129 leány. Az általános eredmény igen kielégítő.

30. *A eperjesi izr. hitközség elemi iskolájának értesítője* az 1905—6. tanévről. Közli az iskolaszék megbízásából *Fleischmann* Mór igazgató-tanító. Az 1905—6. tanévről szóló jelentésben első sorban az „Országos Izr. Tanítóegyesület északkeleti fiókkörének“ Eperjesen ez évi július hó 4-én tartott rendes évi közgyűléséről számol be az értesítő. Azt mondja: „A magyar zsidó tanítósnak városunkban való tömeges megjelenése nemcsak kimondhatatlan szívbeli örömeinkre szolgált, hanem impozáns megjelenésével, közgyűlésének magas színvonalával dicsőséget és tiszteletet szerzett a magyar zsidó tanítóknak, úgy a zsidó, mint a keresztény társadalom előtt.“ A közebed után valamennyien a „Petőfi emlékhöz“ vándoroltak, ahol *Fleischmanné-Frank* Irma tanítónő hatásos beszédet mondott, melynek befejeztével cserfakoszorút helyeztek az emlékkőre. A tanítótestület 4 tagból állt. Két tanító és két tanítónő. Közli a végzett tananyagot. A tanulók száma volt 120, 54 fiú, 66 leány. Az előmenetel igen jó. Közli az állami tanítóképző intézetnek, annak gyakorló iskolájának, a két főgimnáziumnak s a polgári leányiskolának hittani anyagát. Ez utóbbi két iskolában összesen 115 zsidó tanuló volt.

31. *A tatai és tóvárosi izr. hitközség népiskolájának értesítője* az 1905—6. tanévről. Szerkeszti *Vilheim* József, igazgató. A tantestület 4 tagból állt. A tanulók száma a 6 osztályban az év végén 91 volt, (4 róm. kath. és 1 ev. ref.) 57 fiú, 34 leány. Az értesítő közli a bevégzett tananyagot. Részben az egyesület által kiadott könyveket használták.

## HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

**Jubileum.** Nemes és önzetlen munkásságnak áldásos eredményét, a határtalan tiszteletnek és szeretetnek őszinteségét mutatja az a tény, hogy egy érdemekben megőszült tanító nyugalomba vonulása alkalmából volt tanítványai a hálás és köszönet némi elismeréseképen jubileumi ünnepély keretében vesznek tőle búcsút. Ilyen lélekemelő ünnepélyt folyt le aug. hó 5-én Nagyszécsényben, a városháza disztermében abból az alkalomból, hogy *Szabó* Lipót ig. tanító kartársunk 40 éves sikeres tanítói működés után a jól megérdemelt nyugalomba vonult. A jubileumi ünnepély d. e. 11 órakor folyt le, melyen nagy számban, felekezeti különbség nélkül a város intelligenciája és sok vidéki kartárs vett részt. Az ünnepély megnyitása után egy három tagú küldöttséget menesztettek a jubilánsért, kit az ünneplésre egybegyűlt vendégsereg lelkes éljenzéssel fogadott. A vallás- és közoktatásügyi miniszter és *Máthé* Géza kir. tanfelügyelő ur köszönő és üdvözlő iratainak felolvasása után dr. *Gutfreund* Emil ügyvéd, a rendező-bizottság elnöke igen szép sikerült beszédben méltatta *Szabó* kartársunk érdemeit és a volt tanítványok nevében egy értékes ajándékot nyújtott át az ünnepeltnek. A nőtanítványok nevében még *Blayer* Blanka kisasszony, a szécsényi izr. iskolaszék elnökének, dr. *Blayer* Miksának leánya üdvözölte a jubilánst. Az üdvözlő beszédek után a jubiláns meghatottan mondott köszönetet volt tanítványainak az irányában tanúsított igazi szeretetért és bizalomért, mellyel őt annyira elhálmozták, Beszédét szép imával fejezte be. Délután az ünnepelt tanító tiszteletére a város határában levő erdőben nagyon jól sikerült táncmulatság is volt. A jubilánshoz számos sürgöny érkezett, többek között az Orsz. Izr. Tanítóegyesület elnökségétől és a losonci izr. tanítótestülettől. *Adler Sámuel.*

**A Liptószentmiklósi Izr. Hitközség** folyó évi szeptember 9-én ünnepli iskolája fennállásának 60-dik évfordulóját és avatja fel újjáépített templomát. Az ünnepélyek sorrendje: Délélőtt 11 órakor az iskolaszék díszülése 60 éves fennállása alkalmából. 1. Egyházi ének, előadja *Schwalb* Rubin főkantor a templomi énekkarral. 2. Elnöki megnyitó. 3. Visszapillantás az iskola multjára, tartja *Fischer* Lipót igazgató. 4. Alkalmi óda, szavalja *Mayer* Jenő. 5. Két volt és egy jelenlegi tanítvány beszéde. 6. Hymnus, előadja az iskola és templom énekkara. 7. „*Herz Fülöp*“ emléktáblájának leleplezése. Délután 4 órakor a templom felavatásának ünnepélye. 1. Diszközgyűlés. 2. A tórák elhozatala a templom főbejáratáig, egyházi ének kíséretében. 3. A templom ünnepélyes kinyitása. 4. A tórák bevitele a templomba és azok elhelyezése, egyházi ének kíséretében. 5. Az örök mécses meggyújtása beszéd kíséretében. 6. Zsoltár, előadja *Schwalb* Rubin főkantor és a templomi énekkar. 7. Felavató-beszéd, tartja főtisztelendő *Singer* Vilmos főrabbi. 8. Ima a hazáért és királyért, 9. Hymnus, előadja a templomi énekkar. Este fél 8 órakor közvacsora: a „Fekete Sas“ szálló nagytermében.

**Személyi hírek.** A nagyszécsényi izr. hitközség a nyugdíjazás folytán megüresedett igazgatói állásra megválasztotta a 22 év óta ott működő *Fehér* Lipót tagtársunkat, osztálytanítónak pedig *Vámos* Ede, volt tiszadadai tanítót. — A miskolci izr. hitk. iskolaszéke az „Erzsébet“-iskola igazgatójává megválasztotta *Spira* Salamon hitszónokot, *Krausz* Simon és *Schlesinger* Armin eddigi igazgatókat, főtanítói címmel megbizta az iskolai administratív teendők végzésével, ségédtanítónőknek pedig megválasztotta: *Kuti* Piroskát, *Schönbrunn* Márk miskolci tagtársunk leányát, *Lengyel* Erzsébetet, *Lengyel* Sándor tornaallyai tanító leányát, *Groszmann* Rózát Kassáról és *Hirschel* Fánnit Ceglédről. — *Kardos* Bernát volt nyitrai tagtársunkat a tiszacsegei hitközség választotta meg felekezeti iskolája tanítójának.

**Nyugdíjazás.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter következő kartársainkat nyugdíjazta hosszú, érdemes működésük után: *Rosenzweig* Jakab Kétegyháza, *Lówy* Ignác Nagyoroszi, *Weinberger* Mór Vásárosnamény, *Sági* József Kisbér, *Knopfler* Sándor Sátoraljaujhely, *Szabó* Lipót Nagyszécsény és *Englswald* Ede Nagysur.

**Pályázatok.** A következő hitközségek hirdettek pályázatot az iskolájuknál megüresedett tanítói állásokra: Kolozsvár, Sajó-Kazinc, Tiszadada, Solt, Kaposvár, Arad, Homonna, Tiszacsege és Sárközujlak.

## VEGYESEK.

**Az Eötvös-alap közgyűlése.** Augusztus 25-én tartotta az Eötvös-alap nyári rendes közgyűlését, melyen a vidéki tagok nagy számmal voltak képviselve. Megelőzőleg az egyesület osztóbizottsága tartotta gyűlését, melyén 10.090 koronát osztottak ki ösztöndíjak és segélyek címén, tanítók jól tanuló gyermekeinek, árváinak és özvegyeinek. 59 tanuló részesült 100—200 korona ösztöndíjban; 44 tanító-özvegy és beteg tanító részesült 100—200 korona segítségben. A budapesti Tanítók Házába az 1906—7-ik iskolaévre 124 főiskolai hallgató nyert felvételt és pedig ingyenes helyre 4, alapítványi helyekre 18, féldíjas helyre 28, kedvezményes helyre 22, egész díjas 23, emelt díjas 29. A kolozsvári Tanítók Házába 90 főiskolai hallgató és pedig ingyenes helyre 2, alapítványi helyre 9, féldíjas helyre 23, kedvezményes helyre 19, egész díjas helyre 21, emelt díjas helyre 22, összesen 220 főiskolai hallgató.

A közgyűlést *Ujváry* Béla királyi tanácsos, elnök nyitotta meg. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Verédy* Károly budapesti tanfelügyelő elhunytáról, ki az egyesületnek tiszteleti tagja volt. Bejelentette a legújabb alapítványokat, s hogy a kultuszminiszterium a Tanítók Háza fenntartására a folyó évben 6000 koronát utalványozott és még 2000 koronát kilátásba helyezett. Jelentette még az elnök, hogy az egyesület temetkezési osztályába 800 tagot vettek fel. Eötvös József munkáinak kiadása az egyesületnek 37.167 koronát jövedelmezett. Az egyesület vagyona 597.472 korona. A tagok évi szaporulata 182.

Ezek után a közgyűlés elismerését és köszönetét fejezte ki az elnöknek és titkárnak, a számtartónak és a két ház gondnokainak.

**A Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának közgyűlése** a tanítóság élénk részvétele mellett folyt le. *Nagy* László alelnök megnyitója után *Cavalloni* Pál szép emlékbeszédet tartott *Somlyay* József, a M. T. O. B. néhai elnöke felett. Jellemezte őt, mint a tanítók igaz ügyének, függetlenségének bátor vezérharcosát. Beszédjében méltan domborította ki azokat az érdemeket, melyeket a megboldogult élete sokoldalú emberfeletti munkája révén szerzett. A napirend egyetlen tárgya az előértekezlet és igazgató-tanács határozata folytán a *fizetésrendezés* kérdése volt, melynek előadója *Földes* Géza következő javaslatot terjesztette elő:

Indítványozta egy *proklamációnak* a nemzethez való intézését. E szerint a idegen érdekek azért szenvedtek a félmultban hajótörést, mert a nemzeti őserő mellett két hatalmas ellenálló bástyánk is van, melyek megvédik a magyar nemzetet minden támadással szemben. E két bástya közül az egyik a vármegye, a másik: az iskola. A vármegye megvédelmezi a jelent. s az iskola biztosítja a jövőt. A vármegyét erősíteni kell, hogy a támadás soha meg ne ingassa, hogy a népakarat fellegvára maradjon s az iskolát folyton fejleszteni, ápolni kell, hogy a nemzeti erőt, öntudatot ébrentartsa s a nemzet fiai mindenek felett hazájukért élni, halni tudó emberek legyenek. S ha a vármegyében biztos a jelenünk, a vármegye és a nemzet jövőjét csak az iskola biztosíthatja. A magyar nemzet évtizedek óta elhanyagolja az iskolát, filléreket költ rá akkor, mikor egy tele kincstár is kevés. És nem gondolják meg, hogy az iskolára fukarul költött pénz a legnagyobb pazarlás, mert az rendszeren együtt jár a tanító agyonterhelésével s az emberi erőt felülmuló terhet nem bírja, szenved a nevelés, a tanítás, gyengül a jövőendő ereje. De ha az iskoláról a nemzet tisztességesen gondoskodik, ha a tanítótól emberi erőt meghaladó munkát nem követel, akkor a jövőendő édes reménnyel biztat, hogy a magyar anyák és apák külön nemzedéket hagynak hátra jó maguknál is. S aztán, ha többbe kerül az iskola, gazdagon megkerül ez a pénz a börtönökön, a könnyen megtéveszthető emberek munkaképességén s a műveltebb nemzedék adóképességének fokozásában. Uzsora-kamatra adott pénz az iskolára helyesen költött pénz, hiába való pazarlás a helytelenül költött pénz.

A zajos tetszéssel fogadott előadói beszéd után egyhangulag elhatározták a proklamáció 100 ezer példányban való kibocsátást, melyet minden hatóságnak megküldenek és melyet a tanítóság terjeszteni fog. Ezután következett a tisztujítás. Minthogy 131 egyesület képviselője volt jelen, ennyi szavazatot adtak be. Elnök lett 97 szóval. Száva János 31 szavazatával szemben *Kozma* László. Alelnök: *Nagy* László, *Koncsek* Lajos, *Schneider* István, (Pécs), *Máthé* József (Marosvásárhely). Titkár *Hajós* Mihály. Jegyzők: *Benedek* Sámuel, *Gorzó* Dénes, *Józsa* Dániel, *Sófalvi* György (Arad),

Végh István (Vámosladány). Pénztáros Dallos István. Ellenőr Barca Albin. Levéltáros Koncsek Lajos.

Igazgató-tanácsi tagok lettek Budapestről: Almási János, Bursics Ernő, Dorogsághy Dénesné, Gáti György, dr. Gööz József, Józsa Mihály, Kapy Rezső, Kiss Béla, Léderer Ábrahám, Mardics Károly, Magyar József, Minke Béla, Móra István, Schön József, Sretvizer Lajos, Szentgyörgyi Lajos, Szőke István, Tanos Sándor, Tóth József, Trájtler Károly, Ujváry Béla.

Végül megválasztották még *Földes* Gézát tiszteletbeli elnöknek.

**Fölvívás.** Tisztelettel kérem azon tanítókat, kik a kassai gyűlés alkalmából az Orsz. Izr. Tanítóegyesület kebelébe való belépésre jelentkeztek, hogy a felvétel alapszabályszerű kellékeit: születési-, orvosi bizonyítványt és belépési nyilatkozatot a központnál való közvetítés céljából hozzám mielőbb beküldeni sziveskedjenek. *Weisz* J. Lipót, titkár, Miskolc.

**Hymen.** *Balla* Bernát székesfővárosi tanító, közp. választmányunk tagja, aug. hó elején eljegyezte *Hirschfeld* Zsófia kisasszonyt Galgócról. — Veszprémi tagtársunknak, *Löwenstein* Paula tanítónőnek Lujza leányát augusztus hó 20-án vezette oltárhoz *Balkányi* Ödön úr Galatzról. — *Sebestyén* Dezső nagyváradi vezető-tanító augusztus hó 26-án esküdött meg *Szamt* Szeréna kisasszonnyal Egerből. — *Sonnenschein* Zsigmond eszéki tanító augusztus hó 28-án vezette oltárhoz *Kremsir* Alice kisasszonyt, ottani tanítónőt. — Gratulálunk!

**Felavatás.** A ceglédi izraelita hitközség új imaházának felavatási ünnepélyét f. é. szeptember hó 12-én, szerdán d. u. 4 órakor tartja meg. A felavatási ünnepély sorrendje: 1. A képviselőtestület Tóra vivő és kíséző tagjainak gyülekezése az iskolában. 2. A képviselőtestület, hatóság, felekezetek, testületek és meghívott vendégek gyülekezése a templom főbejárata előtt. 3. A hitközségi elnök a templomkulcsot átveszi az építőtől és átnyújtja *Gubody* Ferenc polgármester urnak s felkeri a templom kinyitására. 4. Bevonulás a templomba és a Tóráknak a frigyszekrénybe való elhelyezése. 5. Mátóvu és a Himnusz eléneklése. 6. Az örökmécs meggyújtása. 7. Emlékirat felolvasása, annak aláírása és a zárkőbe való elhelyezése. 8. Délesti (mincha) ima. 9. Ünnepi felavató beszéd. 10. Ima a királyért. 11. Szózat. Este 7 és fél órakor társasvacsora a „Központi-szálloda“ nagytermében.

**Igen tisztelt Kartársaim!** Azon körülmény, hogy 10 éven át kipróbált saját játék- és észszerű számvetési módszerem nemcsak a megyebeli tanfelügyelőség és tanítóság, hanem egyesületünk észak-keleti fiókkörének Kassán tartott közgyűlésén résztvett 8 megye tanítóinak is a tetszését megnyerte, késztetett arra, hogy annak terjesztése céljából módszerem és az új tanterv alapján az I. osztály számára szemléltető „Számvetési olvasókönyv“ (számképsorozattal), annak kezelési módját ismertető, és a II. osztály tananyagát is felölelő vezérfonal, valamint a szorzást és osztást szemléltető 2 tábla (nagyobb alakban a tanítók, kisebb alakban a tanulók részére) kiadására vállalkoztam, amely kiadványaim már e hó végén megjelennek. Azon reményben, hogy igen t. kartársaim kiadványaimat, amelyek a tanító és tanuló munkáját egyaránt könnyíteni hivatva vannak, saját érdekükben is bevezetik, kérem szives támogatásukat. Azon kartársaknak, akik számvetési olvasókönyvemet és a tanulók részére kiadott szorzás-osztási táblákat bevezetik, a többi kiadványaim tiszteletpéldányaival is szolgálok. Mutatványpéldányt szivesen küld, kartársi üdvözlettel *Füzi* Márk az I. osztály tanítója (Liptószentmiklós).

**Lapunk zártakor** kaptuk *Barna* Jakab székesfővárosi tanító és képző int. tornatanár „100 Gyermekjáték“ című könyvét. — A jeles munkát, mely a székesfővárosi iskolakönyv pályázaton elfogadtatott és az összes községi elemi iskolákban kötelezőleg bevezettetett, a t. kartársak figyelmébe ajánljuk. Megjelent Wodianer és fiai könyvkereskedésében Budapest. Ára füzve: 1 K. 60 fil. Kötve: 2 K. Részletes bírálatot a következő számban közlünk.

**Megjelentek** és *Schwarcz* Ignác könyvkereskedésében kaphatók (Királyutca 8.): *Izraelita vallásos énekek*, rendezte és zenével ellátta *Friedmann* Mór, harmadik kiadás. — *Avatóra*. Ötvenkét barmicvah beszéd, dr. *Ehrentheil* után *Lukács* Gyula. — *Héber olvasókönyv*. az elemi isk. I. oszt. számára, írta *Bató* J. Lipót, harmadik kiadás.

**Internatus.** A fővárosban Diák-Otthon címmel új internátus nyílt meg, melynek vezetője *Dénes Ármin* hitközségi hitoktató. A Diák-Otthonnak az a célja, hogy a szülői házból a főváros zajos világába került vidéki tanulók, akik valamely itteni középiskolának (gimnázium, reáliskola), kereskedelmi vagy polgári iskolának rendes vagy magántanulói, családias otthont találjanak és hogy iskolánkívüli idejükre mind a testi, mind pedig szellemi fejlődésükben és haladásukban szakavatott, gondos és szeretetteljes vezetésben részesüljenek. A tartásdíj a bennlakók részére évi 1200 K, félbennlakók részére évi 700 K, a bejárók részére évi 300 K. Az internátus felügyelője *dr. Dénes Lajos* állami főgimnáziumi tanár.

**Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.** Gyer-mek- és életbiztosító-intézet Budapesten, VI. Teréz-körút 40—42. sz. Alapított 1863. évben. Folyó év aug. havában 1,908.200.— K értékű biztosítási ajánlat nyújtatott be és 1,727.400.— K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 96.265 K 69 fillér fizettetett ki. 1906. január 1-től augusztus 31-ig bezárólag 8.561.400 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 525,379.— korona és az intézet fennállása óta 10,849.050 K 74 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb és legelőnyösebb feltételek mellett.

Szives figyelmébe bátorkodom ajánlani az

**Erdős Jakab** bajai izr iskolai igazgató és **Erdős Adolf** székesfővárosi tanító által szerkesztett új kiadásu füzeteket, amelyek a legjelesebb szakemberek ítélete szerint minden tekintetben kiválóak, páratlanul szépek, a szépérzékét kitűnően fejlesztik és elejét veszik a hátgerinc-elferdülésnek és közellátóságnak.

Ezen rendszer a tanár és a tanító urakra nézve azon előnyt nyújtja, hogy feleslegessé teszi a tanulónak folytonos ellenőrzését, minthogy az irásszabályok állandóan a tanuló szeméi előtt fekszenek s így módjában van annak rövidesen teljes önállóságra szert tenni.

„A magyar szépírás iskolája“ I—IV. füzet ... ..	1 darab 8 fill.
Gyakorló füzet (kiválóan fontos gyöngébb íróknak) ... ..	1 „ 8 „
Átmeneti füzetek I., II., melyek fokozatosan átvezetik a tanulót az egyes vonalzású papiroson való írásra	1 „ 10 „
„A német szépírás iskolája“ I—IV. ... ..	1 „ 8 „
Átmeneti füzet I. ... ..	1 „ 10 „
A rondírás iskolája I—III. ... ..	1 „ 40 „
Aki biztos eredményt akar elérni, az használja a kéz- ügyesítő (Carstair-féle) gyakorlatokat. 4 lap ... ..	6 „

Midőn még ismételten megjegyzem, hogy az írástanítással foglalkozó t. tanár és tanító uraknak az ERDŐS-féle füzetek nehéz munkájokban megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek, kérem szives rendeléseit, melyeknek mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel és pontossággal fogok eleget tenni. — Kivánatra minták bérmentve küldetnek.

Tanítókat, ott ahol papírkereskedés nincsen, árendedményben részesít a kiadó:

**AUER IGNÁC** papírkereskedése BUDAPEST,  
VIII., Kerepesi-út II. szám.

## DIÁK-OTTHON (INTERNÁTUS)

középiskolai tanulók részére. ≡

VII., Barcsay-utca 11. szám.

A modern pedagógia és higienia kívánalmainak megfelelően berendezve.  
— Kitűnő ellátás. — Családias otthon. — Egyéni nevelés. — Korrepetálás szakférfiak által. — Modern nyelvek. — Zene. — Sport.

Allandó orvosi felügyelet. —

Bennlakók. — Félbennlakók. — Bejárók.

Bármely magánvizsgálatra készülők is felvétetnek a Diák-Otthonban és kívánatra szakszerűen előkészítetnek.

Tulajdonos: **DÉNES ÁRMIN.** Az internátus állandóan paedagógiai felügyelet alatt áll. — *Prospektus ingyen.*

Megjelent a favalyinál is még szebb kiállításban, gazdagabb szép-  
irodalmi tartalommal és érdekesebb illusztrációkkal az

— **Izraelita** —

# Családi Naptár



IV. évfolyama az 5667. (1906—7) évre.



Szerkeszti és kiadja: **ÖTVÖS KÁROLY.**

**Bolfi ára 1 kor. 20 fillér.** — *Tanítók, mint viszonteladók — legalább 5 példány rendelése mellett — 25% jutalék, vagy egy ingyen-példány kedvezményében részesülnek.*

Megrendelhető a szerkesztő-kiadónál: **Budapest, VIII. ker., Kerepesi-ut 9 B.**

**Gábor Ignác**

## fiu-internátusa

**BUDAPEST,**

**VI., Nagy János-utca 25/b.**

A főváros legszebb és legegészségesebb részén, **nagy árnyas kerttel** bíró villában, az ág. ev. főgymnásium, a VI. ker. főreáliskola és két polgári iskola közvetlen közelében. Gondos nevelés Egyénekenkénti tanítás. Német és francia társalgás. Zene. Modern berendezés. Tágas, szellős hálótermek. Villanyos világítás. Torna- és vívó-termek.

— **Tenniszpálya a kertben.** —

**Kitünő referenciák. Prospektus. Elemi- és középiskolai magántanulók vizsgára előkészítetnek.**

**Horovitz Adolf** könyvkiadó-hivatalában  
**Nagyszombatban** megjelent:

**חמשה חומשי תורה.**

Mózes I. könyve héber nyelvgyakorlatokkal.

*Szerkesztette:*

A vágújhelyi izr. népiskola tanítótestülete.

Ára vászonkötésben kor. 1.40.

Mózes II. könyve héber nyelvtani függelékkal.

*Szerkesztette:*

STEIN MIKSA, nagyszombati főrabbi.

Ára vászonkötésben kor. 1.40.

A fordításnál a Fuchs-féle biblia elrendezése és szó szerinti fordítása szolgált mintául, hogy a gyermekek az iskolán kívül is fáradság nélkül gyakorolhassák az iskolában velük megismertetett bibliai tananyagot. Ezen biblia bevezetésével a t. tanító urak nagyon megkönnyítik a saját és a tanulók munkáját. Nemzetiségi vidéken pedig valóságos kulturmisszió teljesítésére van hivatva, mert a tanulók a fordítás és gyakori ismétlés által a magyar nyelvet már 1 év alatt biztosan el fogják sajátítani.

## Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

# Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Féüzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV. Muzeum-körut 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.

Az összes polgári és középiskolák részére szükségelt tankönyvekről

==== **kimerítő** ====  
**antiquár-könyvárjegyzékkel**

— ingyen és bérmentve szolgál —

**K U N S.**

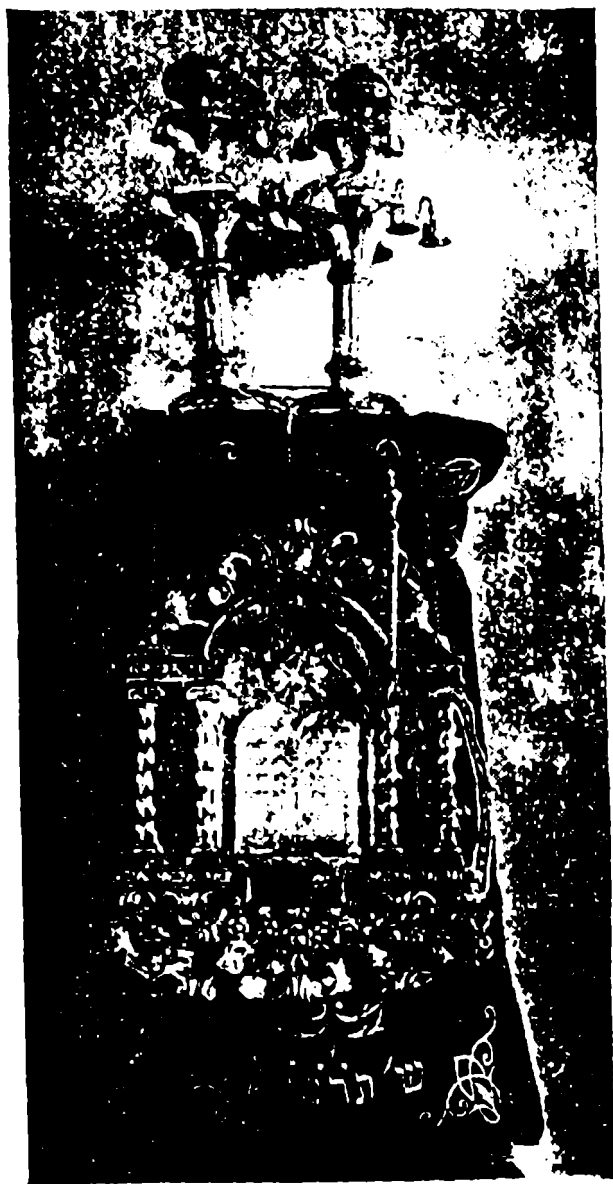
:: antiquár-könyvkereskedő ::

**BUDAPEST,**  
**IV., Muzeum-körut 21.**

Egy korona 20 fillérért rendeljük meg STRICKER SIMON bajai tanító kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kapható **TELJES SZÓJEGYZÉKET MÓZES 5 KÖNYVÉHEZ**, gyakorlati nyelvtani magyarázatokkal. Sok iskolában máris nélkülözhetetlen tankönyv.

**Müller Testvérek, Budapest.** Vegyészeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festék gyártmányaik a legjobbak.

**Weisz Salamon** Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. — Képrámák nagy választékban. —



Tanítók nagyobb megrendelésnél árendeményben részesülnek.

# SCHWARCZ ==== IGNÁCZ

KÖNYVKERESKÉDÉSE

☉ BUDAPEST ☉

VI., KIRÁLY-UTCZA 8.

Raktáron tartja valamennyi izr. vallástani tankönyvet.

A legegánsabb **IMAKÖNYVEK**, valamint a zsidó-vallás keretében szükségeltető szertartási cikkek kaphatók. Ugyanitt rendelhetők jutányos áron a legszebb  
==== hazai készítményü valódi aranyhimzések. ====

SAJÁT KIADVÁNYAI:

**Héber olvasókönyv** genetikai tanmód szerint, népiskolák I. oszt. számára. Irta **Bató J.** Lípót székesföv. hittanító. Ára 32 fill.

**Héber nyelvtan** iskolai és magánhasználatra, írta **Stern Mór.** Ára 72 fill.

**Izraelita vallásos énekek.** A nyilvános istentisztelet, az iskolai és a házi áhítat számára. Imakönyvvé rendezte és zenével ellátta **Friedmann Mór.** Ára 1 kor. 20 fill.

**Avatóra.** Ötvenkét barmicvah-beszéd. Dr. Ehrentheil után írta **Lukács Gyula.** Ára 1 kor.

# Tanító Úrak figyelmébe!

Kiadásomban megjelent:

**Knopfler-Gárdos.** *Vallástan* polgári leányiskolák és hasonnemű tanintézetek részére. I. r. (I. és II. oszt.) II. rész (III. és IV. oszt.)

**Knopfler-Gárdos.** *Vallástan* polgári fiú- és középiskolák izr. tanulói részére. I. rész. (I. és II. oszt.) II. rész. (III. és IV. oszt.)

**GÁBEL Gy.** *הנוך לנער* héber olvasókönyv. Kivánatra mutatványpéldányt ingyen és bérmentve küldök.

A leányiskolai vallástant, dacára annak, hogy későn, csak m. é. szeptember havában jelent meg, több mint negyven tanintézet vezette be.

Tisztelettel

*Alexander Vilmos* könyvkereskedése  
Sátoraljaújhegy.

*Aranyosi Miksa* felső kereskedelmi iskolája ==

Budapesten, V. ker., Nagykorona-utca 13. szám.

Allamérvényes bizonyítványok.

Egyévi önkéntességi jog.

==== Az intézet internátussal van összekötve. ====

Előjegyzés a szünet alatt is. — Prospektus kivánatra ingyen és bérmentve.

Az „ATHENAEUM” irod. és nyomdair. t. kiadásában megjelentek:

## JUHAY ANTAL VEZÉRKÖNYVEI.

A gyermek első tanítója. Ára 5 kor. | A harmadik osztály tanítója. Ára 5 kor.

A második osztály tanítója. Ára 5 kor. | A negyedik osztály tanítója. Ára 5 kor.

## GYAKORLATI VEZÉRKÖNYVEK

AZ ELEMI ISKOLÁBAN KÖTELEZETT ÖSSZES TANTÁRGYAK TANÍTÁSÁRA  
A MINISZTERI TANTERVHEZ ALKALMAZVA.

Ezen vezérkönyvek kiválóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az egyes kötetek megjelenése alkalmával az összes tanügyi szaklapok a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak róluk. A legrégebben megjelent első kötet pedig immár a negyedik kiadásban került ki a sajtó alól.

Juhay vezérkönyvei egyenkint is megrendelhetők a kiadónál, valamint minden könyvkereskedésben.

# IFJ. NAGEL OTTÓ

könyv-  
kiadóhivatala

Budapesten, VIII. Múzeum-körút 2. szám.

## Igen tisztelt Tanító Úr!

Jelen tiszteletteljes soraimmal bátor vagyok tanító Úr szives figyelmét alant felsorolt kiváló tankönyveimre felhívni s a vezetése alatt álló iskolában tankönyvül való alkalmazás céljából ajánlani.

**Ahn Ferenc dr.** Gyakorlati tanfolyam a német nyelv gyors és könnyű megtanulására. Az eredeti után írta Nagy Lajos. I. rész. 13. kiadás, kötve 80 fill. II. r. 5-ik jav. kiad. 80 fillér. Mindkettő egybek. 1.60. — **Barna J.** Magyarország története, párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével. Az újabb miniszt. tanterv alapján népisk. haszn. 7. kiad., kötve 60 fill. — **Magyarország története.** Az újabb miniszteri tanterv alapján a népiskolák V. osztálya számára, 8. kiadás, kötve 60 fill. (Ált. enged. 21.452. sz. a.) — **Füredi Ignác.** Számítási példatár népiskolai használatra, átnézte Bárd Rezső Magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal a II. oszt. számára, 7. jav. kiadás, kötve 40, a III. osztály számára, 7. jav. kiadás, kötve 40, a IV. oszt. számára, 5. jav. kiad., kötve 40 fill. (Enged. 85.824-91. sz. a.), az V. és VI. osztály számára, 3. jav. kiad., kötve 72 fillér. (Engedélyezve 2.789-1905. sz. a.) — **Gáspár Ignác.** Első oktatás a földrajzban. A népiskolák középosztályai számára. 12 ik jav. kiadás, 63 képpel, kötve 64 fillér. (Ált. eng. 17358-88. sz. a.) — **Elemi földrajz.** I. rész a népiskolák III. és IV. osztálya számára, 2. jav. kiadás, 66 képpel, kötve 48 fill. (Ált. eng. 17.358-88. sz. a.) — **Elemi földrajz.** II. rész. a népiskolák V. és VI. oszt. számára, 64 képpel, kötve 64 fill. (Enged. 17358-88. sz. a.) — **Halász Nátán.** Zsidó hit- és erkölcstan. Különös tekintettel a gyakorlati vallásos életre. Középiszkolai növendékek és a család használatára. I. rész. 2. kiadás 80, II. rész 80 fill. — **Zsidó hittani katekizmus fiúiskolák számára.** I. rész, k. 72, II. rész, k. 60, III. rész, k. 84, IV. rész, k. 90 fill. — **Zsidó hittani katekizmus leányiskolák számára.** I. rész, 4. kiad. kötve 60, II. rész, 8. kiad., kötve 50, III. rész, 3. kiadás, kötve 70, IV. rész, 2. kiadás, kötve 70 fillér. — **Ploetz K. dr.** Elemi francia nyelvtan. Szerző „Elementarbuch“ című művének 33. kiadása után átdolgozta Nagy Lajos. I. rész, 2. jav. kiad. kötve 88 fill., II. rész, 2. jav. kiadás. kötve 88 fill. Mindkét rész egybekötve, 2. jav. kiad., kötve 1 kor. 60 fill. (Enged. 17358-84. sz. a.) **Syllabaire français.** A francia nyelvtanítás első foka. Írta Isoz Emil. (Min. enged. 4123/1905.) 2.— kor. — **Conjugaison française.** Második fokozat a francia nyelvtanításra, olvasókönyvvel és szótárral. II. rész, ford. Kubinyi F. Á. Kötve 1.60. — **Tomcsányiné Czukrász Róza.** Phonomimikai előgyakorlatok az olvasás és írás tanításához. Öt fali olvasótáblával 4. kiadás 2 kor. 40 fill. — **Tomcsányi János.** Kézirat olvasási gyakorlatok a fogalmazás és kéziratolvasás tanításához, füzve 80 fill. — **Velösy Lipót.** Földrajzi eredménytár, az elemi iskolák III. osztálya számára, kötve 30 fillér. — **Gyakorlatok a helyesírás és fogalmazás tanításához.** Az elemi iskola összes osztályai számára külön-külön csoportosítva, füzve kor. 2.— — **Zsengeri S. dr.** Irálytan alsófoku ipariskolák számára, kötve 80 fill. (Által. enged. 13150-90. sz.) — **Héber ABC- és Olvasókönyv.** Kötve 32 fillér. — **Hittani hármaskönyv** nép-, polgári és középiszkolai zsidó tanulók számára. I. rész, 16. jav. kiadás. Népiskolák számára. Palestina térképével és földrajzi vázlatával, kötve 60 fillér. II. rész, 5. kiadás. Polgári- és középiszkolák számára, 5. jav. kiadás, kötve 1 kor. **Barmiczva oktatás.** Izr. tanítók és tanulók számára, kötve 1.—.

Tankönyveim számos kiadásban láttak már napvilágot, mi használhatóságuknak és kiválóságuknak egyik legfényesebb bizonyítéka. Nem vélek szerénytelenséget elkövetni, midőn mélyen tisztelt Tanító Urat arra kérem, hogy a következő iskolai tanévben a fent felsorolt tankönyvek közül méltóztassák a megfelelőket kiválasztani.

Ezen tankönyvek bevezetése esetén és közvetlen nálam eszközölt megrendelések alkalmával mindazon kedvezményeket nyújtom, melyeket más kiadók ajánlanak föl és ingyenpéldányokat szegény tanulók számára rendelkezésre bocsátok megfelelő számban.

 **Mutatványpéldányokkal szivesen szolgálok.** 

Cégemnél egyébiránt bármely tankönyvek megrendelhetők s vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesítek. Legyen szives t. Című cégemet bizalmával és megrendeléseivel megtisztelni, igen örvendének, ha ez időtől fogva kellemes üzl. összeköttetésbe léphetnének.

Budapest, 1903. szeptember hó 1-én.

Hazafias tisztelettel

*ifj. Nagel Ottó.*

# Pesti Izraelita Hitközség kiadványai.

## Vallástani iskolakönyvek.

1. **Szemelvények a zsoltárok könyvéből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette *dr. Frisch Armin.* Ára kötve ... .. K 2.—
2. **Szemelvények a prófétai könyvekből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán szerkesztette: *dr. Frisch Armin.* Ára kötve... .. K 2.50
4. **Izrael története.** I. kötet. Bibliai történet a honfoglalásig. Olvasmányokkal, héber szentírási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. Irta: *Stern Abrahám* tanár. Ára kötve ... .. K 1.80
5. **Izrael története.** II. kötet. A honfoglalástól az első templom elpusztulásáig. Olvasmányokkal, héber szentírási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Stern Abrahám* tanár. Ára kötve K 2.—
6. **A zsidók története.** I. kötet. A babiloni fogságtól a talmud befejezéseig. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Schön Dávid,* középiskolai vallás-tanár. Ára kötve ... .. K 1.40
7. **Zsidó vallástörténet.** I. kötet. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára kötve... .. K 1.60
8. **Zsidó vallástörténet.** II. kötet. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára kötve ... .. K 1.60
10. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala.** I. rész. A községi népiskolák I. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *Kondor Ignác* vallástanító. Ára kötve... .. K —.60
11. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala.** II. rész. A községi népiskola II. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette *Révai Miksa* vallástanár. Ára kötve ... .. K —.64
12. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala.** III. rész. A községi népiskolák III. osztályú növendékei számára, a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *Györi Adolf* vallástanár. Ára kötve K —.66
13. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala.** IV. rész. A községi népiskolák IV. osztályú növendékei számára a pesti izraelita hitközség megbiz. szerkesztette: *Weber Soma* vallástanár. Ára kötve ... K —.80
14. **Vallástan.** Az elemi népiskola VI. osztálya, valamint az alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolák számára, a pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Lévai Izor* vallástanító Ára kötve... .. K 1.60
18. **Az izr. vallásoktatás polgári iskolai vezérfonala.** A községi polgári iskolák III. osztályú növendékei számára. A pesti izr. hitközség megbiz. szerkesztette: *Schön Dávid* középiskolai vallástanár. Ára kötve K —.60

Midőn a „Pesti izr. hitközség“ kiadványaira ismételten felhívjuk szives figyelmét, egyuttal ajánljuk az izr. iskolák számára irt következő tankönyveket:

**Magyar olvasókönyv** zsidó népiskolák számára. Szerkesztették *dr. Zsengeri Samu, Gábel Jakab, Spitzer Bernát.* A II. osztály számára 70 fillér; a III. osztály számára 85 fillér; a IV. osztály számára 1 kor.

**ABC und Lesebuch** für jüdische Schulen bearbeitet und den Gabel-Spitzer'schen Lehrbüchern angepasst von Kurz Samuel, und Zsengeri Samuel dr. Ára 50 fill.

**Deutsches Lesebuch** für die jüdischen Volksschulen von Gábel Jakab, Spitzer Bernát és Zsengeri Samu dr. A II. osztály számára 70 fill.; a III. osztály számára 85 fillér; a IV. osztály számára 1 korona.

**Bibliai történet** hit- és erkölcsstan. Elemi, polgári és középiskolai zsidó tanulók számára. Irta *Gábel Jakab.* Ára 1 kor. 20.

**Mózesi hit és erkölcsstan** az elemi és felső népiskolák számára. Irta *Hochmuth-Szép.* Ára 60 fillér.

**Vallástan** az izr. ifjuság számára. Irta *Kohn Salamon.* 3. kiadás. Ára 1 kor.

**Bibliai történet.** Zsidó tanulók számára. Irta *Löw Lipót és Löw Tóbiás.* 10 kiadás. Ára 1 kor.

**Hittan** az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára *Ziltz Mór* rabbi-tól. 12. kiadás. Ára 60 fill.

A felsőbb oszt. számára átnézte *Füredi Ignác.* 5. kiadás. Ára 80 fillér.

Megrendelhetők a \_\_\_\_\_

**LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDESE** Budapest, VI.  
\_\_\_\_\_ (WODIANER F. és FIAI) RÉSZVÉNYTÁRSASÁG-nál \_\_\_\_\_ **Andrássy-út 21.**

Elemi népiskolai kiadványaink teljes jegyzékét kívánatra ingyen és bérmentve küldjük. A tanító urak megrendeléseit a szokásos engedménnyel intézzük el. — Megadjuk mindazon kedvezményeket, melyeket bármiy más cég ad vagy ajánl.

## Külön hittani tankönyv.

Approbálva több hírneves rabbi által. A legújabb egyetemes hittani tanterv alapján készült.

I. Biblia történet és Zsidók története a II. jeruzsálemi templom elpusztulásáig, erkölcsstani alapon. Ára füzve külön 2 korona.

II. Istenismeret és Istentisztelet. Hit- és erkölcsstani tankönyv az összes főbb imák átellenes fordításával. Ára kötve külön 2 kor. 50 fillér.

A két könyv ára kötve 4 kor.

Irta: **KRAUSZ JÓNÁS**, hittanár.

Mindkét tankönyv a közép- felsőbb leány-, polgári fiu- és leányiskolák részére osztályok szerinti beosztással van összeállítva. — Rabbik, hitoktatók és tanítók direkt megrendeléseknél, 20 % árengedményt kapnak szegény tanulók részére. Behozatal esetére mutatványpéldányokat küld és kapható: **Kozmínszky Lipót könyvkereskedőnél, Arad.**

## Sasvári Béla Héber hangoztató- és olvasókönyve, valamint

### OLVASÓTÁBLÁI

csakis szerzőnél Pécsen rendelhetők meg.

A könyv bolti ára 44 fillér, tanítóknak 37 fillér.

Az olvasótáblák nettó ára 2 kor. 40 fillér.

Ajánljuk t. közönségünk b. figyelmébe

## Stern Gizella

könyv-, papir- és kézimunka-kereskedését

Budapest, Király-utca 105.

Számos vidéki, a fővárosi összes izraelita intézetek és iskolák szállítója.

— Kézimunka anyagok a legolcsóbban beszerezhetők, azokból mintát ingyen

és bérmentve küld.

## SINGER és WOLFNER könyvkereskedése

Budapest, Andrásy-út 10.

### Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

	I. osztály.	kor. fill.
Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	—40
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv	" " " ---	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv	" " " ---	—40
Herczog Emil, Német ABC és olvasókönyv	" " " ---	—40
II. osztály.		
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító egyl. kiadv.)	---	—64
Radó, Magyar olvasókönyv	" " " ---	—64
Csukási, Bibliai történet. II. osztály számára (az izr. tanító egyesület kiadv.)	---	—50
Pfeiffer-Sebestyén, Magyar nyelvtan II. oszt.	" " " ---	—30
Mendl Német olvasókönyv	" " " ---	—64
" Deutsches Sprachbuch I. rész	---	—40
" Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajkú népiskolák számára I. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	---	—60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	—80

Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kadvánja) 24. tetemesen jav. és imarendi utmutatóval	
bővített kiadás, bekötve	— 80
Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.)	—80 és 120
Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	— 40
Hóós, Dalkönyvecske 1 füzet	— 30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	— 50

### III. osztály.

Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	— 72
Radó, Magyar olvasókönyv	— 7
Pfeiffer—Sebestyén, Magyar nyelvtan III. oszt.	— 40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	— 72
„ Deutsches Sprachbuch II. rész	— 50
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	— 72
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	— 80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	— 80
Deutsch Henrik fordításával bekötve	— 80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	120
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 24
Tergina, Földrajz osztatlan iskolák számára	— 72
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	— 56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	— 48
Hóós, Dalkönyvecske I. füzet	— 30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	— 50

### IV. osztály.

Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	— 90
Radó, Magyar olvasókönyv	— 90
Pfeiffer—Sebestyén, Magyar nyelvtan IV. oszt.	— 40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	— 50
„ Deutsches Sprachbuch bekötve	— 72
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára III. rész, bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 90
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa (kötetje 0.80 fill.) összesen	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	— 80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1 20
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 56
Tergina, Földrajz	— 48
Bárdos F., A magyar nemzet története bekötve	— 56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	— 48
Orbók, Egészségtan bekötve	— 40
Kogutovicz, Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	— 40
Hóós, Dalkönyvecske 2. füzet	— 30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	— 60
Lerner, Bibliai történet I. rész	— 60

### V. és VI. osztály.

Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)	1 30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve	1 30
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4 —
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1 20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 72
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	— 56
Bárdos, A magyar nemzet története bekötve	— 52
Tergina, A magyar nemzet története	— 62
Füredi, Világtörténet	— 80
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	— 72
Ertl H., Természetráj, kötve	— 64
Balázs J., Természettan, kötve	— 72
Irmeý-Baló, Alkotmánytan, kötve	— 40
Pollák K., Elemi mértan	— 40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	— 48
Hóós, Dalkönyvecske. 2 füzet	— 34
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	— 60
Orbók, Egészségtan bekötve	— 40
Kogutovicz, Magyarország térképe	— 40
Lerner, Bibliai történet II. „	— 60

*Könyvkereskedésünkben kapható bárhol és bárki által  
hirdetett iskolai tankönyv.*

**SINGER és WOLFNER könyvkereskedése, VI., Andrássy-ut 10. sz.**